

Kriminalitet žena u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2013. do 2017. godine

Veselý, Morana

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Education and Rehabilitation Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:158:758803>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-14**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Education and Rehabilitation Sciences - Digital Repository](#)

Sveučilište u Zagrebu
Edukacijsko rehabilitacijski fakultet

Diplomski rad
Kriminalitet žena u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2013. do
2017. godine

Morana Vesely

Zagreb, rujan 2019

Sveučilište u Zagrebu
Edukacijsko rehabilitacijski fakultet

Diplomski rad
Kriminalitet žena u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2013. do
2017. godine

Studentica: Morana Vesely

Mentorica: prof. dr. sc. Irma Kovčo Vukadin

Zagreb, rujan 2019

Izjava o autorstvu rada

Potvrđujem da sam osobno napisala rad (Kriminalitet žena u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2013. do 2017. godine) i da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima jasno su označeni kao takvi te su adekvatno navedeni u popisu literature.

Morana Vesely

Zagreb, rujan 2019

Naslov rada: Kriminalitet žena u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2013. do 2017 godine

Studentica: Morana Vesely

Mentorica: prof.dr.sc. Irma Kovčo Vukadin

Socijalna pedagogija: modul odrasli

SAŽETAK:

Kriminalitet žena nedovoljno je istraživana tema u Hrvatskoj i svijetu. Ne postoji generalna teorija objašnjenja kriminaliteta žena, opseg i struktura kriminaliteta nedovoljno se analizira. Za razliku od drugih područja kojima se više posvećuje pažnja (viktimizacija žena), broj radova u hrvatskoj znanstvenoj literaturi također je neznatan.

Cilj ovog rada je prikaz i analiza hrvatskih službenih podataka o opsegu kriminaliteta punoljetnih žena, strukturi kriminaliteta žena i udjelu žena u zatvorskom i probacijskom sustavu u razdoblju od 2013. do 2017. godine.

Prvo istraživačko pitanje odnosi se na postojanje promjena u opsegu i strukturi kriminaliteta žena u razdoblju od 2013. do 2017. godine. Drugo istraživačko pitanje odnosi se na utvrđivanje opsega i strukture žena u hrvatskom zatvorskom sustavu. Treće istraživačko pitanje odnosi se na utvrđivanje opsega i strukture žena u hrvatskom probacijskom sustavu.

Svrha ovog istraživanja je stjecanje uvida u kriminalitet žena u Hrvatskoj kao i utvrđivanje eventualnih pitanja koji zaslužuju daljnju znanstvenu pažnju.

Za potrebe dobivanja odgovora na postavljena istraživačka pitanja, analizirat će se publikacije Državnog zavoda za statistiku, te godišnja izvješća Uprave za zatvorski sustav i sektora za probaciju.

SUMMARY:

Women criminality is insufficiently explored theme in Croatia and worldwide. There is no general theory of explanation of women criminality, range and structure is insufficiently analyzed. Unlike the other more considered areas (women victimization), number of works in Croatian scientific literature is likewise minor.

The aim of this work is a review and analysis of the Croatian official data about the range of criminality of adult women, structure of women criminality and the proportion of women in the prison system in the period from 2013 to 2017.

The first research question refers to existence of changes in range and structure of women criminality in the period from 2013 to 2017. The second research question refers to determination of the women criminality in the Croatian prison system. The third research question refers to determination of the women criminality in the Croatian probation system.

The goal of this inquiry is achieving an insight into the women criminality in Croatia as well as identification of certain questions deserving additional scientific concern.

For a purpose of getting an answer on the raised research questions the publications of the National institute of statistics and the annual reports of the Bureau of Prisons and the Department of Probation.

Sadržaj

1. UVOD	7
2. ETIOLOGIJA KRIMINALITETA ŽENA	8
2.1 Rane teorije	8
2.2 Psihološke teorije	10
2.3 Sociološke teorije	12
2.4 Feministička kriminologija	18
3. FENOMENOLOGIJA KRIMINALITETA ŽENA	23
3.1 Imovinska kaznena djela	24
3.2 Ubojstvo	26
3.3 Ubojstvo djeteta.....	31
4. KRIMINALITET ŽENA U RH U RAZDOBLJU OD 2013. – 2017. GODINE	34
4.1 Opseg i struktura kriminaliteta žena u razdoblju od 2013. do 2017.	34
4.2 Opseg i struktura kriminaliteta žena kojima je izrečena kazna zatvora u razdoblju od 2013. do 2017. godine	42
4.3 Opseg i struktura žena u hrvatskom probacijskom sustavu	45
5. RASPRAVA	47
6. ZAKLJUČAK.....	49
7. LITERATURA	51

1. UVOD

Kriminalitet žena dugo godina je bila zanemarivana tema u kriminologiji, što zbog razloga što žene čine puno manje kaznenih djela od muškaraca, što zbog prirode i vrste kaznenih djela koje čine. U strukturi kaznenih djela prevladavaju imovinska kaznena djela, žene čine manje ozbiljna i opasna kaznena djela pa se smatralo da takav kriminalitet ne predstavlja veliku društvenu opasnost. Statistike SAD-a za 2003. godinu pokazuju da stope uhićenja za žene čine manje od 1/5 za nasilna kaznena djela, manje od 1/3 za imovinska kaznena djela, i manje od 1/4 za sva kaznena djela (Belknap, 2007). Struktura prijestupa koji su povijesno konzistentni i vezuju se za žene su: prostitucija, bježanje iz kuće, krađa, prevara, krivotvorenje i pronevjera (Belknap, 2007). Specifičnost ženskog prijestupništva je i u tome što su žene počiniteljice, posebno u ranim teorijama ženskog kriminaliteta smatrane abnormalnima ili puno gorima od muških počinitelja, jer one nisu, prema takvim tumačenjima samo prekršile zakon već su izašle iz svoje rodne uloge koja se povezivala sa pasivnošću i majčinstvom (Belknap, 2007). Žena prijestupnica je prema tome prekršila dvije društvene norme: kaznenopravnu i spolnu. Kriminalno ponašanje se često povezivalo sa osobinama kao što su ambicioznost, inicijativnost, agresivnost, kompetitivnost, avanturizam i slično, a takve osobine tradicionalno su se više vezivale za muški spol (Kanduč, 2001). Smatralo se da su žene prirodno nesklone kriminalu.

S pojavom feminističkog pokreta i sve većim brojem feminističkih autora, osim što su autori dali kritiku tradicionalnih teorija koje su se bazirale uglavnom na muškim devijantnim ponašanjima, njihovim motivima i vrijednostima, oni su omogućili istraživačima da redefiniraju kriminološka istraživanja, te ukazali na važnost razmatranja i teoretiziranja rodnih odnosa, rodnih različitosti i specifičnosti unutar objašnjavanja ženskih devijantnih ponašanja. Iako kriminalitet žena i danas još uvijek nije u potpunosti objašnjena pojava, mnogi napori u tom području su ipak učinjeni.

Smatra se da je kriminalitet žena u Hrvatskoj nedovoljno istraživana tema, posebno opseg i struktura kriminaliteta žena, prema čemu su postavljeni ciljevi u ovom radu.

Cilj rada je prikaz i analiza hrvatskih službenih podataka o opsegu kriminaliteta punoljetnih žena, strukturi kriminaliteta žena i udjelu žena u zatvorskom i probacijskom sustavu u razdoblju od 2013. do 2017. godine. Prvo istraživačko pitanje odnosi se na postojanje promjena u opsegu i strukturi kriminaliteta žena u razdoblju od 2013. do 2017. godine. Drugo istraživačko pitanje odnosi se na utvrđivanje opsega i strukture žena u hrvatskom zatvorskom sustavu. Treće istraživačko pitanje odnosi se na utvrđivanje opsega i strukture žena u hrvatskom probacijskom sustavu.

2. ETIOLOGIJA KRIMINALITETA ŽENA

2.1 Rane teorije

Rane teorije ženskog kriminaliteta razvijene su krajem 19-tog i početkom 20-og stoljeća i usmjeravale su se većinom na biološke i psihološke uzroke. Najznačajniji istraživači u tom razdoblju su Cesare Lombroso i William Ferrero, W.I Thomas, Otto Pollack i kratko će biti predstavljeni u ovom poglavlju.

Smart (1977) je isticala seksističku ideologiju ranih istraživača ženskog kriminaliteta naglašavajući da socijalno nepoželjne osobine pripisuju prirodnim karakteristikama ženskom spola, primjerice žene su po prirodi pasivnije, sklone prevari i nasljedno su zle. Rane teorije karakterizira biološki determinizam koji se, kako navodi Smart (1977), ističe na dva načina. Ženska sklonost kriminalnom ponašanju objašnjavala se hormonalnom neravnotežom prouzrokovanom tjelesnim procesima kao što su menstruacija i menopauza. Ženska biologija određuje temperament, inteligenciju, agresiju i sposobnost kod žena, prema čemu se smatra da su žene prirodno nesklone kriminalnom ponašanju. Kako su žene po prirodi nekriminalne, svaka njihova kriminalna aktivnost promatrana je kao odraz fizičke ili psihičke patologije.

Biološku školu najbolje reprezentira Cesare Lombroso, liječnik, psihijatar i antropolog koji je promatrao muškarce i žene u zatvoru u Italiji (Belknap, 2007). Lombroso je utemeljitelj pozitivističke škole u kriminologiji koja traži objašnjenja za kriminalno ponašanje kroz znanstveni

eksperiment i istraživanje. Razvio je teoriju rođenog zločinca prema kojoj su zločinci na nižem stupnju evolucijskog razvoja od nekrimalaca, i mogu se prepoznati po atavističkim, fizičkim obilježjima, karakterističnim za ranije stupnjeve razvoja (Adler i sur., 2007). Kriminal je poistovjećivao sa biološkom degeneracijom, smatrao je da se zločinci nisu u potpunosti razvili kao ljudi, te da zbog toga i djeluju na način koji nije u skladu s ljudskim društvom (Giddens, 2007).

Lombroso i Ferrero u svojoj knjizi *La donna delinquente* objavljenoj 1894. godine, uspoređivali su žene u zatvoru sa nekriminalnim ženama, te su kod žena u zatvoru našli veći postotak fizičkih i mentalnih abnormalnosti (Pollock-Byrne, 1990). Lombroso je smatrao da su žene nasljedno manje sklone kriminalu jer su po prirodi pasivne i konzervativne, što ih odvraća od činjenja kaznenih djela. Prema njegovom shvaćanju nedostatak materinskog instinkta siguran je znak kriminala, a delikventne žene psihološki i antropologijski više pripadaju muškom nego ženskom spolu (Smart, 1977).

Kao i za muškarce, Lombroso je razvio tipologiju ženskih prijestupnika, pri čemu je rođena prijestupnica prisutna u 14% slučajeva. Slučajna prijestupnica je normalna žena koja je počinila kazneno djelo zbog utjecaja muškarca. Histerična prijestupnica je prisutna u 3.9 % ukupne zatvorske populacije, a karakteriziraju ju nagle promjene raspoloženja, deluzije i destruktivna ponašanja. Lombroso je razlikovao još četiri tipa ženskih prijestupnica, strastvena prijestupnica koja čini kaznena djela iz afekta, suicidalno sklone, luđačke i epileptične prijestupnice, pri čemu su posljednje dvije najrjeđi tip (Pollock-Byrne, 1990).

Lombrosove teorije su proglašene rasističkim, klasističkim i seksističkim, zamjeralo mu se da je uzimao bijelu udanu ženu iz više klase kao standard femininosti. U svojoj knjizi *L uomo delinquente*, „predložio je rasnu hijerarhiju sa bijelim Europljanima na vrhu, i crnim Afrikancima na dnu, prozvao je obojene ljude divljacima sa najviše fizičkih i psihičkih anomalija (Belknap 2007:33).“ Između ostalog kritičari su isticali da nije razlikovao spol i rod, odnosno da je sociologijske razlike pripisao biološkim faktorima, primjerice smatrao je da su žene biološki pasivnije od muškaraca (Smart, 1977; Critise, 1976; Klein, 1973; prema Pollock- Byrne 1990).

Za razumijevanje ženskog kriminaliteta važne su i teorije koje je razvio Otto Pollak. Napravio je odmak od tradicionalnih istraživača koji su većinom bili suglasni da žene čine neusporedivo manji broj kaznenih djela time što je predstavio maskiranu prirodu ženskog zločina. Prema Pollaku, ženski kriminalitet je prikriven zbog muškog kavalirstva i ženske lukavosti (Kanduč, 2001). Žene su biološki sklone prevari i lukavstvu, što je objašnjavao njihovom mogućnosti da sakriju seksualno uzbuđenje ili glume orgazam, odnosno da su rođenja naučene skrivati prirodne procese kao što su menstruacija, seksualno uzbuđenje i frustracija (Pollock-Byrne, 1990). Njihova sklonost manipuliranju očituje se i u tome što one često potiču muškarce na činjenje kaznenih djela, a same ne bivaju uhićene, prema čemu se smatralo da su nasljedno više zle od muškarca, budući da su krive za pad drugih (Smart, 1997).

Prema Pollaku, ženski kriminalitet je maskiran, tj. skriven u tamnom polju zbog muškog kavalirstva, odnosno, povlaštenijeg tretmana žena u kaznenopravnom sustavu. Smatrao je da će muški oštećenici rjeđe prijavljivati žene počiniteljice, muški policijski službenici ih rjeđe uhićivati, optužbe će se lakše odbaciti, a ukoliko i budu osuđene, izricat će se alternativne sankcije prije nego zatvorske kazne (Pollock-Byrne, 1990).

2.2 Psihološke teorije

Psihoanalitičke teorije uglavnom su usredotočene na ulogu nesvjesnog u psihičkim procesima i postupcima čovjeka. Prema shvaćanju nekih psihoanalitičara čovjek je po prirodi antisocijalan, malo djeteta je rođeni delikvent. Freud je smatrao da je pračovjek prazločinac, ne posjeduje superego, ubojica je, kanibal i incestuozno biće. Djeteta je prema Freudovom shvaćanju univerzalno kriminalno. Klasifikacija delikvenata prema psihoanalitičarima obuhvaća neurotičare, psihotičare, tjelesno oštećene, alkoholičare, normalne i slučajne delikvente. Freud je smatrao da su izvori neuroza neriješeni seksualni konflikti. Osjećaj krivnje prema psihoanalitičarima važan je čimbenik za objašnjenje delikventnog ponašanja. Edipov kompleks se javlja u razdoblju od 3 do 6 godine (odnosi se na želju djeteta za spolnim kontaktom sa roditeljem suprotnog spola), odgovoran je za razvoj neuroza i ostalih konflikata, između ostalog povezan je i sa osjećajem krivnje kojeg

psihoanalitičari smatraju važnim čimbenikom za objašnjenje delikventnog ponašanja. Delikvent podsvjesno želi kaznu jer se nada da će se tako iskupiti za počinjeni delikt kao i za zabranjenu želju koju je imao u djetinjstvu (Singer i sur. 2002).

Alfred Adler, Freudov sljedbenik, razvio je teoriju kompleksa manje vrijednosti. Prema ovoj teoriji glavna svojstva delikventa su osjećaj manje vrijednosti, pomanjkanje smisla i osjećaja pripadnosti određenom društvu. Počinjenjem delikta počinitelj postaje predmetom općeg interesa ili divljenja, te na taj način kompenzira osjećaj manje vrijednosti (Singer i sur., 2002).

Prema nekim autorima psihološki faktori koji odvrćaju žene od činjenja kaznenih djela su pasivnost, manjak agresivnosti, ovisnost, bespomoćnost, manjak samopouzdanja, pretjerana emocionalnost (Belušić, 2003). Sigmund Freud je smatrao da su žene anatomske inferiorne, zbog spolnih organa koji su inferiorniji od muških, jer su predodređene da budu majke i domaćice. Kako bi kompenzirale svoju želju za penisom one postaju egzibicionistične i narcistične. Devijantna žena je ona žena koja pokušava biti muškarac, agresivna je i osvetoljubiva u svojoj zavidnosti za penisom, što nakraju završava neurozom (Klein, 1973). Prema Freudu, ženska kriminalnost je većinom seksualna, promiskuitetnost je posljedica devijantnog psihoseksualnog razvoja. Ostali prijestupi objašnjavani su kroz narcizam (Pollock, 1999).

Prema teoriji moralnog razvoja Piageta i Kohlberga, postoji pozitivna povezanost između kognitivnog i moralnog razvoja. Određen stupanj kognitivnog razvoja nužan je za razumijevanje moralnog koncepta altruizma i suosjećanja. Tek kad dijete razvije sposobnost apstraktnog mišljenja, ono može razumjeti više moralne koncepte (Pollock, 1999). Prijestupnici, za razliku od neprijestupnika su na nižim stadijima moralnog razvoja. Carol Gilligan je smatrala da žene i muškarci imaju različit moralni razvoj, žene su na trećem stupnju moralnog razvoja, a muškarci na četvrtom. Žene baziraju svoje moralne odluke na odnosima i potrebama, a muškarci na principima i zakonu (Gilligan, 1982, prema Pollock, 1999).

Prema teorijama učenja, niske stope kriminaliteta kod žena mogu se objasniti time što žene uče biti nedevidantne jer su sankcije za devijantnost za njih mnogo strože. Dok su muškarci češće nagrađivani za agresiju ili nisu dosljedno kažnjavani, žene su naučene da agresija i nasilje nisu prikladni. Prema ovim teorijama žene će rjeđe naučiti vještine koje su korisne za počinjenje

kaznenih djela, primjerice lakše će naučiti zlorabiti kreditnu karticu nego provaliti u zgradu (Pollock, 1999).

2.3 Sociološke teorije

Glavne teorije u kriminologiji kao što su Mertonova teorija pritiska, teorija devijantnih supkultura, teorija diferencijalne asocijacije i druge, nisu dovoljno dobro objašnjavale ženska devijantna ponašanja. Istraživači su većinom koristili samo muškarce u svojim uzorcima, devijantna ponašanja su objašnjena iz pogleda muških motiva i vrijednosti. Ako su žene i spomenute, spomenute su vrlo kratko ili je smatrano da one imaju drugačije ciljeve, da su više kontrolirane od okoline, te da ni nisu sklone devijantnosti. Kasniji istraživači adaptirali su neke od ovih teorija stavljajući u fokus žensku devijantnost. Jedino teorija etiketiranja i teorija kontrole Trivisa Hirschija, mogu dati adekvatna objašnjenja ženskog kriminaliteta (Pollock-Byrne, 1990, Belknap, 2007).

Merton je, nadovezujući se na Durkheimovu teoriju anomije, razvio teoriju pritiska prema kojoj smatra da se devijantnost javlja zbog nepostojanja mogućnosti za ostvarenje općeprihvaćenih društveno poželjnih ciljeva i vrijednosti. Identificirao je 5 mogućih odgovora kojim pojedinci reagiraju na pritisak: konformizam, inovacija, ritualizam, povlačenje i pobuna (Giddens, 2007). Do pritiska dolazi ukoliko pojedinci nemaju legitimnih sredstva za postizanje legitimnih ciljeva, kao što su primjerice, zaposlenje, obiteljske veze, obrazovanje, ali su ipak prihvatili općevažeće vrijednosti, koje su u američkom društvu uglavnom promatrane kroz materijalnu dobit, zbog čega reagiraju inovacijom, tj. kriminalom (Pollock, 1999). Američke vrijednosti na taj način vode do visokog kriminala, budući da se uspjeh promatra uglavnom kroz materijalnu dobit, do pritiska će doći ukoliko pojedinci ne mogu postići ono što većina društva visoko vrednuje, nemaju legitimnih sredstva za ostvarenje općevažećih ciljeva, što se ne događa u statičnijim društvima jer siromašni niti nemaju očekivanja kako će ostvariti velike financijske dobitke (Pollock, 1999).

Kada bi se teorija pritiska primijenila na žene, moglo bi se pretpostaviti da bi one, budući da imaju manje mogućnosti za postizanje financijskog i socijalnog uspjeha, trebale osjećati više pritiska od

muškaraca i biti više kriminalne što međutim nije slučaj. Žene imaju različite ciljeve od muškaraca, dok je za muškarce najvažniji cilj financijski uspjeh, žene će financijski uspjeh realizirati kroz brak. Ženini su ciljevi više tradicionalni i odnose se na brak i obitelj. Kako je takve ciljeve lakše ostvariti, žene ne osjećaju pritisak u mjeri u kojoj ga osjećaju muškarci (Pollock, 1999).

Albert Cohen je adaptirao Mertonovu teoriju pritiska, kako bi objasnio razvoj delikventnih bandi među dječacima iz niže radničke klase u Americi. U svojoj knjizi *Delinquent Boys* opisao je kako dječaci imaju različite ciljeve i ambicije dok se ambicije djevojaka uglavnom vrte oko muškaraca. Ciljevi djevojaka su izlaženje, plesanje, zabavljanje, atraktivnost, te u konačnici naći dečka ili supruga. Djevojke su za Cohena dosadne i izražavaju svoju delinkventnost jedino kroz seksualni promiskuitet (Cohen, 1955; prema: Belknap 2007). Cohen je također opisao ženske osobine potpuno suprotnim od onih koje su cijenjene i normalne u američkom društvu. Djevojke su neaktivne, nedovoljno ambiciozne, brižne i druželjubive, uglavnom emocionalne i socijabilne. Plašljive su i nedovoljno inicijativne, a inicijativnost i racionalnost su vrline koje su cijenjene u američkom društvu i povezuju se s uspjehom (Pollock 1999).

Neke od kritika ove teorije odnose se na pretpostavku kako žene koje ne uspijevaju ostvariti financijski uspjeh kroz brak pribjegavaju kriminalu. Statistike ne podržavaju u potpunosti ova saznanja, jer indiciraju da siromašne žene, samohrane majke češće od ostalih demografskih grupa čine imovinska kaznena djela. Također, brak sam po sebi može voditi u kriminalna ponašanja ukoliko suprug ne može osigurati sredstva za ženu i djecu (Pollock, 1999).

Hirschi je u svojoj knjizi *Causes of delinquency*, identificirao četiri vrste socijalnih veza koje utječu na vjerojatnost devijantnog ponašanja, a to su : privrženost, predanost, uključenost i vjerovanja (Belknap, 2007). Konformizam se obično dešava zbog jakih veza sa društvom kroz četiri navedene vrste socijalnih veza i povezan je sa dobrim školskim uspjehom, jakim obiteljskim vezama, voljenjem škole, konvencionalnim težnjama i poštovanjem zakona (Pollock, 1999).

Hirschi je razvio teoriju kontrole, u svojim zapažanjima napravio je odmak od dosadašnjih shvaćanja kako je delikvencija zabavna i dinamična, pridajući joj oznaku emocionalne nezrelosti, s druge strane visoko vrednujući konformistička ponašanja muškaraca. Dok su sada konformistička ponašanja postala obilježje maskuliniteta, konformistički tinejdžer je postao

zabavan, aktivan i dinamičan (sudjelujući u izvan nastavnim i obiteljskim aktivnostima), delikventi su promatrani kao izgubljeni, bez vrijednosti, smisla i prijateljstva. Hirshijeva zapažanja odnosila su se na nedevijantnog muškarca, što je različito od dosadašnjih shvaćanja u kojima su žene pasivne, slabe i nedevijantne, s manje prilika za uzbuđujuća, avanturistička devijantna ponašanja (Pollock, 1999).

Teorija kontrole daje adekvatnija objašnjenja niske stope kriminaliteta kod žena, ukoliko se pretpostavlja da žene imaju jače veze sa zajednicom kroz privrženost, uključenost, predanost, i vjerovanja (Pollock, 1999). Niske stope kriminaliteta kod žena također se mogu objasniti time što žene imaju više obiteljskih odgovornosti i bolji uspjeh u školi u ranijoj dobi (Pollock-Byrne, 1990).

Teorije etiketiranja razmatraju proces kojim se pojedinca označuje kao devijantnog, zašto su određena ponašanja devijantna, a druga nisu te kako pridana etiketa može utjecati na buduće ponašanje pojedinca. Jednom kad je netko etiketiran kao devijantan, on prihvaća tu etiketu i počinje se ponašati u skladu s njom. Prema ovim teorijama, zločinac nije zla osoba koja čini pogrešna djela već osoba koju su društvo, institucije i pojedinci označili kao takvu (Adler i sur., 2007).

Ako bi se kriminalitet žena nastojao promatrati iz aspekta ove teorije, trebalo bi se utvrditi postoje li rodne razlike u etiketiranju prijestupnika. Istraživanja u pogledu ove teorije nisu konzistentna. Neka istraživanja su našla da su žene povlaštenije tretirane od strane policije i pravosuđa, druga istraživanja su našla da su to muškarci ili da nema razlika. Također, djevojke i žene su tretirane oštrije za neka kaznena djela, a dječaci i muškarci za druga (Belknap, 2007). Johnson (1986, prema Belknap, 2007) je našao da su djevojke iz samohranih majčinskih kućanstva češće označene kao devijantne od onih iz dvoroditeljskih obitelji. Olson, Lurigio i Seng (2003, prema Belknap, 2007) su našli da je najsnažniji prediktor nezaposlenosti i za žene i muškarce bila povijest njihovog zatvaranja, jedino je za djevojke i žene suspendiranost iz škole u mladosti imala negativan efekt na buduće zaposlenje. Morris (1987, prema Belknap 2007) navodi kako su žene češće etiketirane kao mentalno bolesne ili etiketirane generalno, dok su muškarci češće etiketirani kao kriminalni. U pogledu prihvaćanja devijantnih etiketa žene će lakše prihvatiti da su označene kao mentalno bolesne i da imaju problem s nekontroliranim trošenjem novaca te će češće osjećati sram ako su označene kao devijantne (Belknap, 2007).

Prema teoriji diferencijalne asocijacije Edwina Sutherlanda, delikventno ponašanje se uči unutar delikventnih vršnjačkih skupina. Iako njegova teorija nije spolno specifična, delikventno ponašanje djevojaka nije dovoljno objašnjeno. Djevojke su samo kratko spomenute i smatrano je da nisu sklone delikvenciji. Feministice su smatrale da je ova teorija važna za objašnjenje različitih stopa kriminaliteta kod muškaraca i žena (Belknap, 2007). Teorija diferencijalne asocijacije može dati dobro objašnjenje rodnih različitosti u pogledu kriminaliteta ukoliko se pretpostavi da djevojčice imaju manje prilika za naučiti delikventna ponašanja, jer su više kontrolirane od obitelji, imaju manje kontakta sa delikventnim vršnjacima i primaju manje kriminalnih poruka.

Teorija učenja spolnih uloga ukazala je na socijalizacijske različitosti između muškaraca i žena. Prema ovoj teoriji spolne uloge naučene u djetinjstvu odgovorne su za spolne različitosti, tako djevojčice usvajaju osobine koje su povezane sa majčinskom ulogom i održavanjem kućanstva, one uče biti neagresivne, brižne, ljubazne, uslužne, pasivne, dok se od muškaraca očekuje da budu inicijativniji, ambiciozniji, samostalniji, agresivniji, skloniji avanturizmu i slično (Kanduč, 2001).

Hoffman Bustamante (1973, prema Pollock 1999) identificirala je nekoliko faktora koji utječu na različite stope kriminaliteta kod muškaraca i žena:

- očekivanja različitih uloga za muškarce i žene
- spolne različitosti u pogledu socijalne kontrole
- različite mogućnosti za počinjenje određenih vrsta kaznenih djela
- spolne različitosti u pristupu kriminalnim supkulturama i karijerama
- klasifikacija kaznenih djela koja je povezana sa različitim spolnim ulogama

Za djevojke se očekuje da će biti brižne i pasivne i imaju više odgovornosti u kući. Rjeđe će naučiti vještine koje su povezane sa počinjenjem nekih kaznenih djela kao što su primjerice auto mehaničke sposobnosti, rukovanje vatrenim oružjem, rjeđe će sudjelovati u tučnjavama. Djevojke imaju manje slobode od dječaka, imaju stroži policijski sat, očekuje se da će biti ranije doma nakon škole. Djevojke su prema tome više socijalno kontrolirane, te imaju manje prilika za sudjelovanje u delikventnim djelima kao što su vandalizam, tučnjava, i ostalo. Rjeđe pripadaju kriminalnim organizacijama ili bandama. Kaznena djela koje čine djevojke povezane su sa njihovom spolnom

ulogom i uključuju uglavnom krađe u dućanu, krivotvorenje, zlouporabu čekova (Pollock 1999, Pollock-Byrne, 1990).

Jean Bottcher (1995, prema Belknap 2007) je u svojoj studiji visoko rizničnih dječaka i djevojčica našla potporu za tvrdnju kako dječaci imaju više prilika za počinjenje kaznenih djela. Neki od rezultata koje je našla su sljedeći: dječaci imaju manje odgovornosti od djevojčica i više vremena provode izvan kuće. Djevojke imaju manji krug prijatelja, fokusiranije socijalne aktivnosti, više su usredotočene na djecu i njihove partnere. Dječaci imaju nekoliko djevojaka i širu socijalnu mrežu, podložniji su vršnjačkom pritisku. Kompetitivniji su, odvažniji i više usredotočeni na sebe. U pogledu fizičkih sposobnosti brže trče, snažniji su, zbog čega su sposobniji za određena kaznena djela. Roditelji više kontroliraju djevojčice zbog straha od trudnoće. Dječaci će biti više kontrolirani od policije, a neka kaznena djela prihvatljivija su kada su počinjenja od strane muškog ili ženskog spola.

Robert Agnew dao je reviziju klasične teorije pritiska, i razvio GST ili *general strain theory*, prema kojoj se ne razmatra samo neuspjeh u postizanju financijskog uspjeha kao što to radi klasična teorija, već se razmatraju različiti izvori pritiska. Kriminal je samo jedan od načina na koji se može odgovoriti na pritisak, a GST promatra različite adaptacije na pritisak kao što su kognitivne, emocionalne i ponašajne adaptacije (Agnew i Broidy, 1997).

GST identificira 3 izvora pritiska: neuspjeh u postizanju pozitivno vrednovanih ciljeva, gubitak pozitivnih stimulansa, te prisutnost negativnih stimulansa. Neuspjeh u postizanju pozitivno vrednovanih ciljeva se odnosi na nemogućnost postizanja idealnih ciljeva, neispunjena očekivanja, te nemogućnost da se bude tretiran na pravedan i jednak način. Gubitak pozitivnih stimulansa uključuje prijateljske i interpersonalne veze, dok prisutnost negativnih stimulansa podrazumijeva pretjerane zahtjeve od okoline, i verbalno/fizičko/seksualno zlostavljanje (Agnew i Broidy, 1997).

Kako bi se objasnile različitosti u pogledu stopa kriminaliteta za muškarce i žene, GST postavlja četiri pitanja: Jesu li su muškarci podložniji pritisku od žena? Jesu li su muškarci i žene izloženi različitim vrstama pritiska? Postoje li rodne različitosti u pogledu emocionalnih odgovora na pritisak? Hoće li će muškarci vjerojatnije na pritisak odgovoriti kriminalom?

Više stope kriminala u muškaraca ne mogu se objasniti argumentirajući da muškarci osjećaju više pritiska, jer mnoga istraživanja potvrđuju da žene osjećaju jednako ili više pritiska od muškaraca. Žene češće doživljavaju fizičko, seksualno i emocionalno zlostavljanje, primaju pretjerane zahtjeve od okoline, te češće prijavljuju da nisu tretirane na pravedan i jednak način od strane drugih (Agnew i Broidy, 1997).

Ako bi se pokušalo odgovoriti doživljavaju li muškarci i žene drugačiju vrstu pritiska, GST pretpostavlja da muškarci doživljavaju različiti tip pritiska od žena za koji je vjerojatnije da vodi kriminalu. Muškarci i žene imaju različite ciljeve i konstrukcije pravednosti, s time da muškarci pokazuju veći interes za materijalni uspjeh i ekstrinzična postignuća, dok su žene više zainteresirane za domaćinstvo, održavanje bliskih veza i postojanje značenja ili smisla u životu općenito. Muškarci su više zainteresirani za distributivnu pravdu i za posljedice tj. rezultate interakcija, a žene za proceduralnu pravdu, točnije na to kako su ljudi tretirani tijekom interakcija. Žene su češće uzrujane ako doživljavaju interpersonalne probleme, a muškarci zbog financijski problema i problema na poslu. Više stope ozbiljnih imovinskih kaznenih djela u muškaraca mogu se objasniti višim financijskim stresom kojeg doživljavaju, a češći interpersonalni konflikti i kriminalna viktimizacija mogu objasniti visoke stope nasilnih kaznenih djela kod muškaraca. Niske stope nasilnog i imovinskog kriminaliteta kod žena mogu se objasniti na sličan način, žene će češće reagirati na pritisak autodestruktivnim ponašanjima kao što su zlouporaba alkohola i droga te poremećajima prehrane, za razliku od muškaraca koji će češće pribjeći kriminalu. Žene su više socijalno kontrolirane, imaju manje prilika za kriminalna ponašanja, provode manje vremena u javnosti, osjećaju više odgovornosti za djecu i druge, što sve ne pogoduje da reagiraju kriminalom na pritisak koji osjećaju. Također, više su zainteresirane za ostvarivanje bliskih interakcija i proceduralnu pravdu, a kriminal nije pogodan način za ostvarenje takvih ciljeva (Agnew i Broidy, 1997).

U odgovoru na treće pitanje, GST pretpostavlja da pritisak povisuje razinu negativnih afekata kao što su depresija, ljutnja i frustracija, koji onda povećavaju vjerojatnost kriminalnih odgovora na pritisak. Uz određene iznimke, mnoga istraživanja pokazuju da žene češće reagiraju na pritisak depresijom nego ljutnjom, i više su anksiozne i depresivne od muškaraca. Ljutnja je kod žena češće popraćena strahom, sramom, anksioznošću i krivnjom, a kod muškaraca moralnim bijesom.

Žene će češće kriviti sebe ukoliko su nepravedno tretirane od drugih, i biti zabrinute može li ta ljutnja ugroziti druge ili naštetiti interpersonalnim vezama, za razliku od muškaraca koji će češće za nepošten tretman kriviti druge, ili će takav tretman interpretirati kao namjernu uvredu. Ljutnja je često za muškarce potvrda njihovoj maskulinitetu, dok je kod žena neadekvatna, i neodobravana od socijalne okoline. Više stope kriminala opet se mogu objasniti time što muškarci moralno opravdavaju svoje izražavanje ljutnje, dok žene osjećaju više negativnih emocija, straha i krivnje, depresije, što vodi u autodestruktivna ponašanja, kao što su zlouporaba alkohola i droge (Agnew i Broidy, 1997).

Posljednje pitanje na koje odgovara GST je postoji li veća vjerojatnost da će muškarci reagirati na pritisak i ljutnju kriminalom. GST pretpostavlja da je veza između kriminaliteta i pritiska uvjetovana različitim faktorima kao što su vještine suočavanja, resursi za nošenje s pritiskom, socijalna podrška, dispozicije za delikvenciju, kriminalna vjerovanja, i izloženost kriminalnim modelima. Žene imaju lošije vještine i lošije samopoštovanje od muškaraca, što reducira vjerojatnost ozbiljnog kriminalnog ponašanja, stoga će one češće birati neefektivne strategije suočavanja sa stresom, kao što su primjerice selektivno ignoriranje i izbjegavanje rješavanja problema. Takve neučinkovite strategije opet vode do izbjegavajućih ponašanja kao što su zlouporaba alkohola i droga, te razvoja prehrambenih poremećaja. Istraživanja također pokazuju da muškarci imaju više prilika za određene tipove kaznenih djela, manje su kontrolirani od okoline, posjeduju osobine temperamenta koje su pogodnije za određena kaznena djela, i imaju više prilika za druženja sa delikventima (Agnew i Broidy, 1997).

2.4 Feministička kriminologija

Feministički pokret 1960-1970-ih utjecao je na kriminološku misao, feministički autori kritizirali su tradicionalne kriminološke teorije, zamjerajući im zapostavljanje, periferno promatranje ili potpuno izostavljanje žena iz svojih teorija i analiza. Istraživači uopće nisu uključivali žene u svojim uzorcima, kriminološke teorije objašnjavale su muška ponašanja i konstruirane su samo za muškarce. U ovom razdoblju posebno su važni radovi Frede Adler i Rite Simon, „Sisters in Crime“

i „Woman and Crime“. Iako su razvile drugačije teze i izvele drugačije zaključke, obje su povezale povećanje ženskog kriminaliteta sa ženskim feminističkim pokretom 1960-ih i 1970-ih.

Bertrand i Heidenson (1969, 1968; prema Chesney-Lind i Daly, 1988) su među prvima zabilježili izostavljanje žena iz generalnih kriminoloških teorija. Isticali su dva problema, problem primjene generalnih teorija kriminaliteta na ženska devijantna ponašanja, i problem zanemarivanja roda u ranijim kriminološkim teorijama, koji je uz dob, rasu i klasu najvažnija prediktivna kriminološka varijabla, ali je zapostavljan. Heidenson i Morris (1985, 1987; prema Chesney-Lind i Daly, 1988) su isticali sljedeće: objašnjenja za žensku devijantnost i kriminalitet usmjeravala su se većinom na biološke uzroke, dok su socijalni i ekonomski uzroci zanemarivani; motivi i okolnosti koje vode žene u kriminal su pogrešno interpretirani; seksualna devijantnost je pomiješana sa kriminalnom devijantnošću.

Freda Adler je smatrala da je kriminalitet pokazatelj stupnja slobode koji su žene postigle (Smart, 1979). Isticala je da stope ženskog kriminaliteta rastu brže od stopa muškog kriminaliteta, te da su kaznena djela koja one čine poprimila ozbiljniji i nasilni karakter, odnosno žene sada čine kaznena djela koja su ranije bila rezervirana samo za muškarce (Khatun i sur., 2014). Kriminalitet je povezivala sa maskulinošću, te je smatrala da će žene kako dostižu socijalnu i ekonomsku jednakost poprimiti tradicionalno, stereotipne maskuline osobine, kao što su agresivnost i kompetitivnost (Pollock, 1999). Svoje teze je bazirala na FBI statistikama između 1960. i 1972. godine, u tim godinama zabilježila je porast uhićenja za žene, za pljačku od 277% (za muškarce 169%), za provalu 168%, za krađu 303%. Ovi postoci kako je isticala, potvrđuju puno brži rast ženskog kriminaliteta (Smart, 1979).

Carol Smart dala je kritiku Adlerine teorije. Prema Smart (1979) dramatična povećanja ženskog kriminaliteta nisu novi fenomen, u godinama koje nisu bile pogođene ženskim pokretom (1935-1946, 1955-1965) također je zabilježen značajan rast ženskog kriminaliteta, čak i viši od rasta koji je bilježila Adler. Smatrala je da su interpretacije statistika koje je dala Adler dezinformirajuće, nije dovoljno samo usporediti stope muškog i ženskog kriminaliteta, zbog toga što su stope ženskog kriminaliteta u osnovi niske, pa će svako povećanje biti jako veliko (Pollock-Byrne, 1990).

Steffenmeier (1980; prema Chesney-Lind, 1997) je promatrao obrazac ženskog kriminaliteta koristeći statističke podatke za razdoblje od 1965. do 1977., godine koje su najviše pogođene drugim valom feminizma, te nije našao potvrdu za tvrdnju da žene čine više nasilnih, maskulinih, ozbiljnih kaznenih djela, niti kriminaliteta bijelog ovratnika. Našao je povećanje uhićenja za žene, ali u tradicionalno ženskim kaznenim djelima kao što su krađe u dućanu, prostitucija, krivotvorenje čekova.

Rita Simon je povećanje ženskog kriminaliteta povezivala sa povećanim socijalnim i ekonomskim mogućnostima žena 1970-ih godina. Smatrala je da povećanje obrazovnih i profesionalnih mogućnosti za žene, njihov se veći ulazak na tržište rada i zauzimanje visoko specijaliziranih pozicija, utječe na kaznena djela koje one čine, te će zbog toga činiti više imovinskih kaznenih djela povezanih sa zaposlenjem kao što su pronevjera, utaja, krivotvorenje i krađe (Khatun i sur., 2014). Koristeći statistike tržišta rada, evidentirala je dramatično povećanje udjela žena na tržištu rada između 1950-ih i 1970-ih godina, kao i povećanje udjela žena u obrazovanju i određenim profesijama (Pollock, 1999).

Kritičari Simonine teorije isticali su da iako je došlo do značajnog povećanja udjela žena na tržištu rada, pozicije koje su zauzimale su uglavnom loše plaćeni činovnički poslovi i poslovi u maloprodaji, koji ne nude mogućnosti za visoku razinu pronevjere kao što je predviđala Simon (Pollock 1999). Feinman (1980; prema Pollock, 1999) je smatrao da ženski pokret nije pogodio većinu žena u SAD-u, već manjinu bijelih žena iz srednje i više klase, pa se ne može govoriti o povezanosti između kriminaliteta i ženskog pokreta. Chapman (1980; prema Chesney-Lind, 1997) ističe da su ženski prijestupnici 1970-ih bile siromašne, slabo obrazovane žene, pripadnice manjinskih skupina, te one nisu bile pogođene ženskim pokretom i ciljevima za koje su se zalagale bijele žene iz srednje klase. Stope kriminaliteta su prema tome više odraz neimaštine i potrebe nego što su odraz poboljšanih prilika i mogućnosti.

Kao početak feminističke perspektive u kriminologiji mogu se uzeti 1960-te godine, godine pogođene drugim valom feminizma kada su se dogodile brojne socijalne, političke i kulturne promjene. U povijesti kriminologije koja traje već preko 200 godina feministička perspektiva novija je struja, koja traje otprilike pedesetak godina. Srž kriminoloških interesa u ovom razdoblju i predmet razmatranja činila su istraživanja roda i kriminaliteta (Heidensohn, 2012). Došlo je do

sve većeg broja istraživačkih radova, učenja i javnih politika koje su se sve više širile i bile prihvaćene. Probleme koje Heidensohn (2012) ističe u većini istraživanja na razmeđu milenija su sljedeći:

- prepoznavanje ekonomske baze ženskog prijestupništva u opreci spram isključivo biološke, psihološke i seksualne karakterizacije ranih istraživača te teme, Lombrosa i Pollak;
- opovrgavanje tendencije da se žensko prijestupništvo ograničava na usko područje kriminalnih aktivnosti (prostitucija, krađa) i proširenje razmatranja na druga područja kriminala, s usporedbom učestalosti određenih zločina među ženskom i muškom populacijom. Žene su zastupljene u svim skupinama kaznenih djela uključujući i nasilne delikte i samoubojstva, u odnosu na muškarce iskazuju manji profesionalizam i recidivizam.
- povezanost između maskuliniteta i određenih vrsti kriminaliteta;
- preobrazba tradicionalnih rodnih pojmova dovođenjem u vezu sa širim spektrom rasnih, dobrih, klasnih, etničkih, seksualnih i drugih razlika (tzv. 'intersekcionalnost') kao kritika feminizma i njegova zamjena složenijom i stvari primjerenijom formom analize;
- posebno su razrađena neka uža područja poput tretiranja žena na kriminalnim sudovima (suprotnost pojmova „dvostrukog zastranjenja“ (double deviance) i „viteštva“ (chivalry), odnosno mišljenja da se žene na sudovima tretiraju strože ili blaže)
- projekti istraživanja diljem svijeta podupirani organizacijama poput UN u području obiteljskog nasilja, seksualnog nasilja i trgovanja ženama vode pojmu „nejasnih granica“ (blurred boundaries) koji znači da u mnogim zajednicama žene kao njihove žrtve postaju prijestupnici;
- na nacionalnim razinama pravno uređenje i društvena praksa se mijenjaju u skladu sa provedenim istraživanjima;
- u sve većem broju zemalja povećava se broj žena u policijskim institucijama na osnovu dokaza njihove kompetencije u istraživanjima;
- vidljivo je da u nekim zemljama institucije osjetljivije na specifičnost ženskog kriminala (Irska, Kanada, Britanija).

Neke snage i slabosti koje naglašava Heidensohn (2012) u svom radu su sljedeće: rastući broj radova i istraživanja, ali malo inovacija u pristupu i praznine u spektru različitih istraživanja te samo generalno uključivanje rodnih razlika u radovima nekih velikih autora. Svjetski trend sve strožeg kažnjavanja žena koji je posljedica preozbiljnog shvaćanja rodnih studija kriminaliteta.

3. FENOMENOLOGIJA KRIMINALITETA ŽENA

Budući da žene najčešće čine imovinska kaznena djela u narednom poglavlju analizirat će se neke specifičnosti i razlike u odnosu na muškarce i žene u području činjenja već navedenih kaznenih djela. Posebno će se analizirati neke rodne različitosti, sličnosti i specifičnosti u području činjenja kaznenog djela ubojstva i ubojstva djeteta. Kratko će biti analizirani udjeli pojedinih kaznenih djela koja čine žene u odnosu na ukupan broj svih počinjenih djela prema podacima koje navodi Belknap (2007).

Udio žena u ukupnom broju svih uhićenja u SAD-u u 2003. godini prema podacima koje navodi Belknap (2007) iznosi 23,2%. Udio uhićenja za nasilna kaznena djela počinjena od žena iznosi 17,8%, pri čemu je postotak najviši za tešku tjelesnu ozljedu. Uhićenja žena za razbojništvo i ubojstvo čine jednu desetinu svih uhićenja, a uhićenja za kazneno djelo silovanja koje su počinile žene čini 1% svih uhićenja (Belknap, 2007). Imovinska kaznena djela počinjena od žena čine jednu trećinu ukupnih uhićenja (30,8%), pri čemu najveći udio zauzima krađa. Prema navedenim podacima od ukupno 28 kaznenih djela većinu kaznenih djela češće su počinili muškarci. Pronevjera i prevara su rodno neutralni delikti, što znači da su ih u jednakoj mjeri počinili i muškarci i žene (od ukupnih uhićenja za pronevjeru 50% uhićenja se odnosi na žene i 50% na muškarce). Prostitucija i bježanje iz kuće češće su zastupljene kod žena (Belknap, 2007).

Prema većini istraživanja stope kriminaliteta za žene su ostale iste, odnosno stabilne su u posljednjih 25 godina, osim za manje ozbiljna imovinska kaznena djela i za kaznena djela povezana sa drogom (Belknap, 2007). Statističke analize u razdoblju od 1960. do 1970. su primjerice pokazivala dramatična povećanja uhićenja za djevojke, od 250%, što su autori objašnjavali eksplozijom nataliteta koja je pogodila visoko rizične skupine (Chesney-Lind i Sheldon, 1992, prema Belknap, 2007). Fluktuacije u stopama kriminaliteta često su povezane sa ekonomskim blagostanjem i politikama kažnjavanja. Pooštravanje kaznenih politika i depresija ekonomskih uvjeta često može rezultirati povećanim stopama uhićenja i povećanim stopama utamničenja.

3.1 Imovinska kaznena djela

Krađe po trgovinama čine većinu ukupnih uhićenja za krađu kod žena. Steffeimeister (1980, prema Chesney-Lind, 1997) je utvrdio da se četiri petine svih uhićenja za krađu kod žena odnose na krađe po trgovinama. Cameron je u svojoj studiji krađa u trgovinama u Chicagu pronašla razlike u načinima na koji krađu muškarci i žene (Cameron 1953, prema Chesney Lind ,1997). Žene krađu više proizvoda, proizvode iz više različitih trgovina i proizvode manje vrijednosti. Cameron je smatrala da se broj muških krađa u dućanu podcjenjuje zbog toga što žene krađu više proizvoda pa postoji veća šansa da će biti uhićene, te da različitosti u načinima na koji krađu muškarci i žene utječu na stope uhićenja za dućanske krađe koje su više za žene.

Muškarci i žene se razlikuju i u motivima zbog kojih krađu. Krađe su za muškarce često potvrda njihovoj maskuliniteti i opakosti i krađu proizvode koji im nisu korisni, za razliku od žena koje krađu proizvode koji su im potrebni ili za koje osjećaju da im trebaju, ali si ih ne mogu priuštiti. Žene prema tome krađu odjeću, nakit, kozmetiku (Chesney-Lind, 1997).

Iako se krađe u dućanu smatraju tipično ženskim deliktom, studije samoiskaza pokazuju manje rodni razlika u prevalenciji ovog ponašanja (Chesney-Lind i Sheldon, 1992; prema Chesney-Lind, 1997). Neke studije pokazuju da nema značajnih razlika u dućanskim krađama između muškaraca i žena ili da muškarci češće krađu po trgovinama, pa se ovaj delikt može promatrati kao rodno neutralan delikt ili delikt povezan sa muškim spolom (Belknap, 2007).

Nešto novije studije pokazuju da su žene češće od muškaraca uhićene za krivotvorenje i prijevare. Udio uhićenja za pronevjeru u 2003. godini iznosi 50% i za muškarce i za žene pa je stoga pronevjera rodno neutralni delikt. Udio uhićenja žena za prijevare iznosi 45% i približava se tome da bude rodno neutralni delikt (Belknap, 2007).

Muškarci su značajno češće od žena uhićeni za razbojništvo i provalu (De Lisi, 2002; prema Belknap, 2007). Prema UCR statistikama za 2003. godinu, devet desetina od ukupnih uhićenja za razbojništvo i provalu se odnosi na muškarce (Belknap, 2007).

Decker i sur. (1993, prema Belknap, 2007) su u svojoj studiji uspoređivali muške i ženske počinitelje provale, te su pronašli sljedeće rezultate:

- muškarci češće čine dodatna kaznena djela uz kazneno djelo provale
- žene češće surađuju s drugima prilikom počinjenja kaznenog djela
- žene češće prijavljuju ovisnost o drogi
- muškarci su počeli činiti provale u ranijoj dobi od žena
- muškarci čine više provala od žena
- žene imaju manje kontakata sa kazneno pravnim sustavom od muškaraca
- muškarci i žene u jednakoj mjeri zloupotrebljavaju droge.

Sommers i Baskin (1993, prema Belknap, 2007) su na uzorku od 65 nasilnih počiniteljica razbojništva i teških tjelesnih ozljeda pronašli sljedeće rezultate: dvije trećine žena razbojništvo je počinilo uz ostala kaznena djela kao što su prostitucija, prodaja droge, krađa, utaja ili prijevara. U pogledu motivacije, 89% je počinilo razbojništvo zbog novca od čega je četiri petine izjavilo da je to bio novac za drogu, ostalima je novac trebao za nakit, odjeću ili elektroničku opremu. Oko 10% počiniteljica kao motivaciju je navelo lojalnost prema prijateljima, osvetu ili uzbuđenje. Žrtve su uglavnom stranci jednako vjerojatno muškarci i žene. Kada su počiniteljice činile razbojništvo bez oružja tada su žrtve češće bile žene. Većina razbojništva počinjeno je u sudioništvu.

Daly (1989, prema Chesney-Lind, 1997) je u svojoj studiji kriminaliteta bijelog ovratnika našla značajne razlike između muških i ženskih počinitelja. Od svih uhićenja za bankovnu pronevjeru 60% žena su bile bankovne blagajnice, a 90% su bile zaposlene kao službenice. Polovica muškaraca optuženih za pronevjeru su bili zaposleni kao menadžeri. Ekonomska dobit za muškarce za svako kazneno djelo je bila 10 puta veća od dobiti kod žena. Motivi kod žena su češće uključivali obiteljsku odgovornost od želje za osobnim dobitkom.

3.2 Ubojstvo

Prema međunarodnim istraživanjima većina počinitelja ubojstva su muškarci. Žene čine mali broj ubojstava u odnosu na muškarce stoga se malo pažnje posvećivalo istraživanjima ženskih ubojstava (Tragardh i sur., 2016). Malo je studija koje istražuju rodne različitosti u pogledu intimnih partnerskih ubojstava, no neke su razlike nađene u pogledu incidencije, etiologije i karakteristika počinitelja. U pogledu motiva muški počinitelji ubojstva češće ubijaju iz ljubomore ili zbog straha od neželjenog razdvajanja, dok žene češće čine ubojstva iz samoobrane koja je posljedica dugogodišnjeg zlostavljanja (Caman i sur., 2016). Studije također pokazuju da je rizik za počinjenje ubojstva kod žena povišen ukoliko muška žrtva prijete ili zlostavlja djecu ili druge članove obitelji (Campbell 2003, prema Caman i sur., 2016). Neki nalazi svjedoče o tome da je nepovoljna ekonomska situacija, primjerice nezaposlenost, važan čimbenik rizika za činjenje kaznenih djela kod žena. Također, žene zbog ekonomske ovisnosti o partneru često ne mogu napustiti destruktivne odnose (Caman i sur., 2016).

Prema nekim istraživanjima, većina ženskih ubojstava se događa u kući počinitelja, većinom su počinjena protiv bliskih osoba, obično nisu planirana, često su posljedica dugogodišnjih zlostavljanja (Goetting, 1987; Mann, 1990; Brown, 1987; Edwards, 1984; prema Peterson, 1999). Cooney (1997; prema Peterson, 1999) je u svom istraživanju našao da je ekonomska deprivacija jedan od najjačih prediktora stope ubojstva. Studije također konzistentno pokazuju da su počinitelji ubojstava koncentrirani na dnu socioekonomskog spektra (Gordon, 1976; Mann, 1996; Wolfgang, 1958; prema Peterson, 1999). Za većinu žena počiniteljica edukacijsko postignuće je nisko (Mann, 1996; prema Peterson, 1999), a prema nekim istraživanjima žene počiniteljice su u nepovoljnijem ekonomskom položaju od muških počinitelja ubojstva (Peterson, 1999).

Prema švedskom nacionalnom vijeću za prevenciju kriminala 80% žrtava žena počiniteljica ubojstva su članovi obitelji, u 50% slučajeva intimni partneri, a u 30% slučajeva djeca. Kod muškaraca žrtve su češće poznanici ili stranci, manje često djeca. Počiniteljice također češće čine ubojstva u njihovom domu za razliku od muškaraca koji to djelo čine češće na javnim mjestima

(Tragardh i sur. 2016). Yourstone i sur. (2008; prema Tragardh i sur., 2016) su u svojoj studiji pronašli više psihosocijalnog stresa kod žena počiniteljica u ranom djetinjstvu od muškaraca, odnosno neadekvatnu socijalnu klimu, psihijatrijske probleme i seksualno zlostavljanje. Također počiniteljice u ranom djetinjstvu izražavaju manje agresivnog ponašanja od muškaraca. U vrijeme počinjenja djela počiniteljice su češće imale blizak odnos sa žrtvom, češće su doživjele nasilje od žrtve, češće tražile medicinsku pomoć, pomoć socijalnog centra ili pomoć policije.

Tragardh i sur. (2016) su na uzorku od 1570 počinitelja ubojstva u Švedskoj istraživali promjene u stopama ubojstva za muške i ženske počinitelje u razdoblju od 1990. do 2010. godine kao i razlike u obilježjima tih počinitelja. Prema rezultatima istraživanja navedenih autora incidencija za muške počinitelje iznosila je 1,89 na 100 000, a za žene počiniteljice 0,19 na 100 000 stanovnika. Također je pronađeno sniženje incidencije ubojstava kod muških počinitelja dok incidencija ubojstava počinjenih od žena u promatranom razdoblju ostaje stabilna.

Caman i sur. (2016) su na uzorku od 47 muških i 9 ženskih počinitelja intimnih partnerskih ubojstva u Švedskoj istraživali različitosti i sličnosti u obilježjima navedenih počinitelja, te su dobili neke od sljedećih rezultata: najznačajnija razlika između muških i ženskih počinitelja ubojstva nađena je u pogledu nezaposlenosti, većina žena počiniteljica je nezaposlena u odnosu na jednu trećinu muškaraca počinitelja. Počiniteljice su češće bile hospitalizirane zbog zlouporabe droga i češće im je dijagnosticiran poremećaj ličnosti. U vrijeme počinjenja djela dvije trećine počiniteljica i polovica muškaraca počinitelja su bili u alkoholiziranom stanju ili su zloupotrebljavali droge. Niti jedna počiniteljica nije počinila ubojstvo iz ljubomore ili zbog straha od neželjenog razdvajanja, dok je njih 11% počinilo ubojstvo iz samoobrane. Ljubomora ili strah od razdvajanja bio je motiv kod 28% muškaraca počinitelja ubojstva. Ovakvi nalazi mogu se povezati sa općom teorijom pritiska prema kojoj muškarci na stres reaguju ljutnjom, bijesom i ljubomorom, dok žene na pritisak reaguju strahom i depresijom. Također u pogledu motiva samoobrane kod žena, u ovom istraživanju autori su našli da je više od polovice počiniteljica doživjelo prijetnje ili fizičko zlostavljanje od žrtve (Caman i sur., 2016).

Istraživanja pokazuju da su 10 do 20% svih ubojstva u SAD-u počinjena od žena s time da se udio žena u ukupnom broju ubojstava snizio u posljednjim godinama (Belknap, 2007). Postotak ženskih uhićenja za ubojstvo se snizio sa 17% u 1960. na 10% u 1990. godini (Steffeinsmeier, 1993,

prema Belknap, 2007). Stopa ženskih uhićenja za 2003. godinu ostaje stabilna i iznosi 10,3 % (Belknap, 2007).

Wilbanks (1980, prema Pollock, 1999) je u svom istraživanju žena počiniteljica ubojstva našao neke od sljedećih rezultata: žene češće od muškarca ubijaju svoje seksualne partnere, s time da 45% od ukupnih ženskih ubojstava čine ubojstva seksualnih partnera u odnosu na 10,1% muških. Žene češće od muškaraca ubijaju članove obitelji. Stope ženskih ubojstava variraju od zemlje do zemlje i iznose manje od 1 na 100 000 u Južnoj Dakoti do 5.57 na 100 000 u Nevadi. Od svih ubojstava u 1980. godini najuobičajeniji tip ubojstva uključuje muškarca koji ubija muškarca (65,2 %), nakon toga slijedi muškarac koji ubija ženu (20,4%), zatim žena koja ubija muškarca (12,4%), samo 2% otpada na ubojstvo žene koje je počinila žena.

Ogle, Maier-Katkin i Bernard (1995, prema Pollock 1999) su našli da 80% ženskih ubojstava čine ubojstva bliskih osoba posebno u dugim zlostavljačkim odnosima i u post ili pred porođajnom razdoblju. Ubojstva se obično dešavaju u kući počinitelja, češće su spontana nego planirana. Žene su bile socijalno konformirane, prilagođene tradicionalnoj spolnoj ulozi, često su bile pod ekstremnim pritiskom koji se očitovao na razne načine, posebno depresijom. Autori su razvili teoriju ubojstava za žene prema kojoj su one pod većim socijalnim i ekonomskim pritiskom od muškaraca. Žene nisu naučile na adekvatan način izraziti ljutnju, jer su socijalizirane da ju kontroliraju, pa prema tome kada okolišni stresori dođu do kritične točke one reagiraju ekstremnim, nekontroliranim nasiljem, a žrtve su pritom njihove bliske osobe.

Obiteljska ubojstva su različita od ostalih nasilnih kaznenih djela zbog toga što je vrlo često potrebno utvrditi jesu li ta djela počinjena u samoobrani ili su akti nasilja. Nekoliko studija pokazuje da je veliki broj žena osuđenih za ubojstvo supruga to djelo počinio iz samoobrane (Brown, 1987; Ewing, 1987; prema Pollock, 1999). Huling (1991, prema Pollock, 1999) je u svom istraživanju našao da je 59% žena u New Yorku osuđenih za ubojstvo partnera u 1986. godini bilo zlostavljano.

Mann (1988; prema Pollock, 1999) je na uzorku ženskih počinitelja ubojstva intimnih partnera našao da se u 58% slučajeva radilo o ubojstvu s namjerom, samoobrana je bila motiv u 59% slučajeva. Većina žena je bila iz manjinskih skupina (91%), većina nezaposlene (63%), većina nije

zloupotrebljavala alkohol ili drogu u vrijeme počinjenja djela. Više od polovice žrtava je bilo u pijanom stanju u vrijeme počinjenja djela. U pogledu sredstva izvršenja najčešće se koristi vatreno oružje (52%) i nož (44%). Gotovo polovica počiniteljica su bile ranije osuđivane (49%) ali većina nema nasilnu prošlost (70%).

Kovčo (1996) je na uzorku od 102 počinitelja kaznenog djela intimnog ubojstva, koji su izdržavali kaznu lišenja slobode u Hrvatskoj u periodu od 1974. do 1994. godine, istraživala karakteristike kaznenog djela intimnog ubojstva i razlike u odnosu na spol, te je došla do sljedećih rezultata:

- žene su češće počiniteljice intimnih ubojstva, žene čine 53,9% a muškarci 46,1% od ukupnog uzorka
- u pogledu vrste ubojstva u većini slučajeva se radilo o običnom ubojstvu, s time da i muškarci i žene najčešće čine obično ubojstvo, ali žene čine ubojstvo na mah u značajno većem broju od muškaraca i u nešto većem broju od muških počinitelja kvalificirano ubojstvo
- počinitelji su najčešće srednje životne dobi: 41 do 50 godina, podaci u odnosu na spol ne pokazuju statistički značajne razlike
- u pogledu sredstva izvršenja najčešće se koristi hladno oružje i vatreno oružje, s time da se muškarci najčešće služe vatrenim i hladnim oružjem, a žene hladnim oružjem i oruđem
- najzastupljeniji motivi za počinjenje djela su bračne razmirice (56,9%) i ljubomora (18,6%), s time da muškarci najčešće ubijaju iz ljubomore, a žene zbog bračnih razmirica
- podaci o sudioništvu pokazuju da su svi muškarci djelo počinili sami, dok žene većinom djelo čine same (85,5%), a 14,5% žena je djelo počinilo u sudioništvu
- podjednak broj ispitanika je kritičan i nekritičan prema djelu i ukupno i u odnosu na spol
- više od polovice počinitelja ima problem s alkoholom s tim da muškarci u nešto većoj mjeri od žena imaju problem s alkoholom
- više od polovice počinitelja u vrijeme počinjenja djela je bilo u pijanom stanju, 61,7% muškaraca i 41,8% žena
- polovica žrtava u vrijeme izvršenja djela bilo je u pijanom stanju
- više od polovice počinitelja pokazuje iznadprosječnu agresivnost, s time da je kod muškaraca iznadprosječna agresivnost izraženija

- počiniteljicama se najčešće izriču kazne lišenja slobode u trajanju od 3 godine, a muškim počiniteljima kazne u trajanju od 10 do 20 godina
- muškarci (31,9%) su značajno češće od žena (5,5%) osuđivani nakon 18. godine za nasilničke delikte

Već spomenuta autorica je u razdoblju od 1980. do 1995. godine, istraživala razlike u socioekonomskom statusu s obzirom na spol počinitelja ubojstva, koji su izdržavali kaznu zatvora u Lepoglavi i Požegi te je pronašla da se žene počinitelji ubojstva razlikuju od muškaraca počinitelja u sljedećim obilježjima: žene češće od muškaraca dolaze iz obitelji u kojima je bilo duševnih bolesti, češće su živjele s oba roditelja u urbanoj sredini, međutim odnosi u primarnoj sredini su znatno lošiji kod počiniteljica (Kovčo, 1997).

Kondor Langer (2015) je na uzorku od 113 počinitelja i 128 žrtvi, u razdoblju od 1.1.2005. do 31.12.2010. godine ispitala obilježja ubojstva u obitelji u odnosu na spol, te je došla do sljedećih rezultata: većina počinitelja bili su muškog spola (90,3%), udio počiniteljica iznosi 9,7%. Kod počinitelja oba spola u najvećem broju nije bilo svjedoka. Počinitelji muškog spola žrtve su najčešće usmrćivali vatrenim (38,2%) i hladnim oružjem (27,5%), potom tupo tvrdim predmetom i uporabom fizičke snage. Počiniteljice su najčešće koristile hladno oružje (54,7%) i tupo tvrdi predmet (27,3%), niti jedna počiniteljica nije koristila vatreno oružje. U pogledu utjecaja opojnih sredstva na žrtvu kod oba spola je vidljivo da su najčešće usmrćivali žrtve koje nisu bile pod utjecajem alkohola. U pogledu utjecaja opojnih sredstava na počinitelja, najveći broj muških počinitelja nije bio pod utjecajem alkohola, dok je kod počiniteljica suprotno, najveći broj je bio pod utjecajem alkohola. U pogledu motiva za počinjenje djela kod muških počinitelja najčešće se radilo o narušenim obiteljskim odnosima, ljubomori, počiniteljevoj bolesti i napuštanju od strane žrtve. Počiniteljice su najčešće usmrćivale žrtve zbog narušenih obiteljskih odnosa, i to u 72,7% slučajeva. Podaci za udaljenje počinitelja s mjesta počinjenja pokazuju da su i muškarci i žene u najvećem broju čekali dolazak policijskih službenika, muškarci su nešto češće od žena činili samoubojstvo, te niti jedna počiniteljica nije pokušala izvršiti suicid. U pogledu sukoba između počinitelja i žrtve koji je prethodio djelu, kod muških počinitelja u najvećem broju došlo je do verbalnog sukoba, zatim do verbalnog i fizičkog sukoba, a u najmanjem broju dolazilo je samo do fizičkog sukoba. Kod počiniteljica je najčešće dolazilo do verbalnog i fizičkog sukoba.

3.3 Ubojstvo djeteta

Čedomorstvo je najčešći oblik ubojstva koji čine žene (Porter i Gavin, 2010). U posljednjih 30 godina incidencija ubojstva djece mlađe od godine dana se povećala u nekim područjima i iznosi 8 na 100 000 u USA, i 3 na 100 000 u Kanadi. Sedam studija incidencije između 1994. i 2006. godine pokazuju da se stope infanticida u industrijaliziranim zemljama kreću između 2.4 na 100 000 i 7 na 100 000 (Porter i Gavin, 2010).

Resnick (1970, prema Porter i Gavin, 2010) je u svojoj studiji čedomorstva našao razliku između žena koje ubijaju novorođenčad i žena koje ubijaju stariju djecu. Žene koje ubijaju novorođenčad mlađe su od 25 godina, emocionalno su nezrele, neudane, često žive s roditeljima, nezaposlene su ili pohađaju školu. Žene koje ubijaju djecu stariju od jednog dana obično su starije od 25 godina, koriste oružane i ne-oružane metode ubojstva, često su vjenčane i dobro obrazovane.

Većina ubijene novorođenčadi rođeni su izvan bolnice, obično u kući žene (Pavlozzi i Sells, 2002, prema Porter i Gavin, 2010). Najuočajaniji primjer neonaticida je žena koja ubija neželjeno dijete, nakon što je skrivala trudnoću 9 mjeseci, sama se porađa i ubija novorođenče ne-oružanim metodama kao što su gušenje, davljenje, utapanje (Porter i Gavin, 2010).

Alder i Baker (1997, prema Belknap, 2007) su u svom istraživanju ubojstva djece pronašli kako je 55% svih ubojstava počinjeno od žena, u svim slučajevima one su bile biološke majke. Identificirali su tri kategorije ubojstva djeteta: filicid/suicid, ubojstva novorođenčadi i fatalne ozljede. Trećinu slučajeva čine ubojstva/suicid, obično kada majka vjeruje da je altruistična prilikom ubojstva djece zbog nepovoljnih okolnosti u kojima živi. Preko trećine slučajeva čine ubojstva novorođenčadi, 24 sata nakon rođenja djeteta, obično su to majke teenageri, neudane, poriču svoju trudnoću. Fatalne ozljede čine četvrtinu ubojstava i obično uključuju slučajeve kada je majka već ranije zlostavljala dijete. U većini slučajeva cilj je bio kazniti, a ne ubiti dijete, a smrt je posljedica eskalirajućeg nasilja koje se odvijalo dulje vrijeme.

Ania Wilczynski (1995, prema Belknap, 2007) je na uzorku od 28 žena i 20 muškaraca u Engleskoj i Walesu, koji su počinili ubojstvo djeteta, promatrala rodne sličnosti i različitosti u ubojstvima

djece, te je pronašla 10 kategorija motiva za ubojstva djece. Očevi će češće od majki počiniti ubojstvo djeteta zbog osvete, ljubomore, i kao posljedicu discipliniranja, a žene češće čine altruistično, psihotično, Munchausen sindrom ubojstva, te ubojstva zbog toga što je dijete neželjeno ili neplanirano.

Broj osuđenih žena zbog čedomorstva pokazuje trend pada. Neki od razloga takvih promjena koji se navode u literaturi su poboljšanje položaja žene u društvu, oslobađanje od ekonomske ovisnosti o muškarcu, promjena stavova o ulozi žene u društvenoj zajednici, legalizacija pobačaja do trećeg mjeseca trudnoće, veća obrazovanost i zdravstvena kultura, dostupnost kontracepcije i slično (Komazin i sur., 2006). Za ovo kazneno djelo karakteristična je velika tamna brojka najčešće zbog toga što je teško razlikovati čedomorstvo od nesretnog slučaja, većina trudnoća je skrivano, počiniteljice ne odlaze liječniku pa njihova trudnoća ostaje medicinski neregistrirana, čedomorstvo se često zbivalo u ruralnim mjestima gdje su službe progona i zdravstvene službe slabo razvijene, pa se lakše sakriti njihovoj kontroli. Zbog bolje razvijenosti pravosuđa i zdravstvenih službi u ruralnim mjestima u novije vrijeme smatra se da se tamna brojka također smanjuje (Komazin i sur., 2006).

Istraživanja pokazuju da se čedomorstvo najčešće događa u stanu počiniteljice, posebno u kupaonici ili toaletu, ili u blizini stana/kuće (Modly i Barišić, prema Komazin i sur., 2006).

Neka kriminološka istraživanja ukazuju na veću učestalost kaznenih djela protiv života i tijela u ruralnim sredinama (Christiansen, 1960, Johnson, 1982, Jovanović, 1974, Pešić; 1981 prema Cajner, 1993). Podaci koje je dobila Cajner (1993) na uzorku od 30 osuđenih počiniteljica čedomorstva u Hrvatskoj, u razdoblju od 1.1.1985. do 31.12.1990. potvrđuju ove rezultate. Većina počiniteljica dolazi sa sela iako je velik broj slučajeva zabilježen i u gradovima. Autorica spominje i trend pomicanja čedomorstva iz sela u gradove u novije vrijeme.

Istraživanja u Hrvatskoj i u svijetu također često pokazuju obrnuto proporcionalan odnos između stupnja obrazovanja i okrutnih kaznenih djela (Cajner, 1993). Primjerice istraživanje ubojstva u Jugoslaviji pokazuje da je obrazovanje ubojica nisko i većina među njima su nepismeni, samouki ili sa nekoliko razreda osnovne škole (Pešić, 1972; prema Konstantinović-Vilić, 1986). Prema rezultatima koje je dobila Konstantinović Vilić (1986) većina počiniteljica završile su 1-4 razreda

osnovne škole (43,28%) ili su nepismene (32,8%). Završenu srednju školu ima samo 2,98% počiniteljica. S vremenom se obrazovna razina čedomorki pomiče prema višim vrijednostima. U istraživanju koje je provela Cajner (1993) više se ne pojavljuje kategorija nepismenih i došlo je do izjednačavanja broja osoba sa završenom osnovnom (33,3%) i završenom srednjom školom (30%). Ovakve promjene tumače se prodorom školskog sustava i u najzabitija područja zemlje. Prema ovom istraživanju većina čedomorki su ekonomski ovisne, 87% počiniteljica je na rubu egzistencije, odnosno ima velikih materijalnih teškoća. U pogledu bračnog stanja dolazi do izjednačavanja broja udatih i neudatih počiniteljica. U većini slučajeva (90%) bračni odnosi su loši, većina počiniteljica je nezadovoljna i nesretna u braku ali se ne odlučuju na razvod zbog djece, zajedničke imovine, šire okoline ili obitelji (Cajner, 1993).

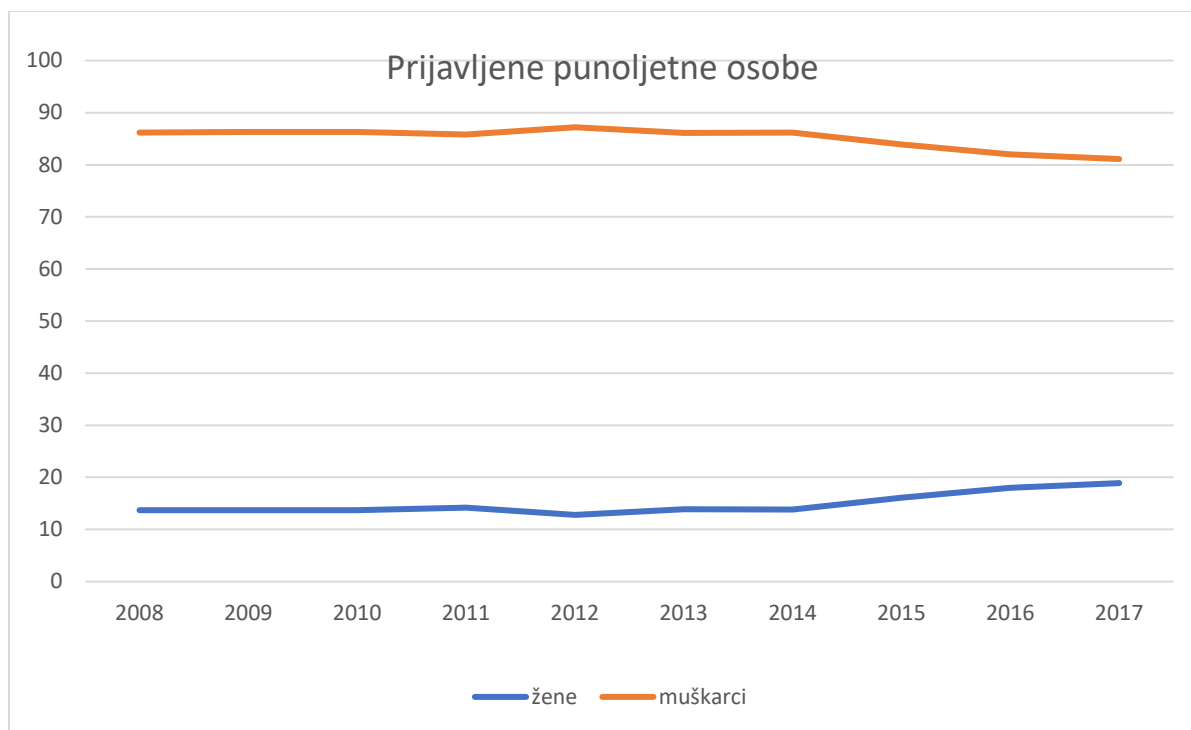
Podaci o ličnosti počiniteljica čedomorstva koje je dobila Cajner (1993) u već spomenutom istraživanju pokazuju sljedeće: u najvećem broju slučajeva, 78,9% ustanovljena je prosječna inteligencija počiniteljica, ali je takav potencijal najčešće neiskorišten zbog nedostatka obrazovanja i loših uvjeta življenja. Tako počiniteljice, unatoč svom prosječnom potencijalu, s vremenom počnu funkcionirati na nižim kognitivnim razinama, što ide čak do plitkournosti. Podaci o temperamentu pokazuju osnovno depresivno raspoloženje, emocionalnu zakočenost i reagiranje blokom u situacijama frustracije. Počiniteljice su sklone potiskivanju, što je vidljivo u njihovom negiranju vlastite trudnoće. Tipična je emocionalna nezrelost, labilnost, egocentrično i infantilno doživljavanje. Većina počiniteljica ima negativan stav prema okolini i nerealan stav prema sebi i događajima u okolini. One su u pravilu dobre majke, kćerke i supruge, i da bi održale takav status u svojoj okolini kriju trudnoću. Sve žene u uzorku su skrivale trudnoću. Većina počiniteljica su obzirne i brižne prema obitelji, u 20% slučajeva se radi o nemarnim ili nebrižnim osobama ili osobama koje su napustile djecu.

4. KRIMINALITET ŽENA U RH U RAZDOBLJU OD 2013. – 2017. GODINE

U ovom poglavlju analizirat će se hrvatski službeni podaci o opsegu kriminaliteta punoljetnih žena, strukturi kriminaliteta žena i udjelu žena u zatvorskom i probacijskom sustavu u razdoblju od 2013. do 2017. godine. Ovo razdoblje odabrano je zbog toga što je od 1. siječnja 2013. godine na snazi novi Kazneni zakon koji je donio promjene u određenim kaznenim djelima. Postavljena su tri istraživačka pitanja. Prvo istraživačko pitanje odnosi se na analizu promjena u opsegu i strukturi kriminaliteta žena u razdoblju od 2013. do 2017. godine. Drugo istraživačko pitanje odnosi se na utvrđivanje opsega i strukture žena u hrvatskom zatvorskom sustavu. Posljednje istraživačko pitanje uključuje utvrđivanje opsega i strukture žena u hrvatskom probacijskom sustavu. Kako bi se odgovorilo na postavljena istraživačka pitanja koristit će se podaci Državnog zavoda za statistiku, godišnja izvješća Uprave za zatvorski sustav i Sektora za probaciju.

4.1 Opseg i struktura kriminaliteta žena u razdoblju od 2013. do 2017.

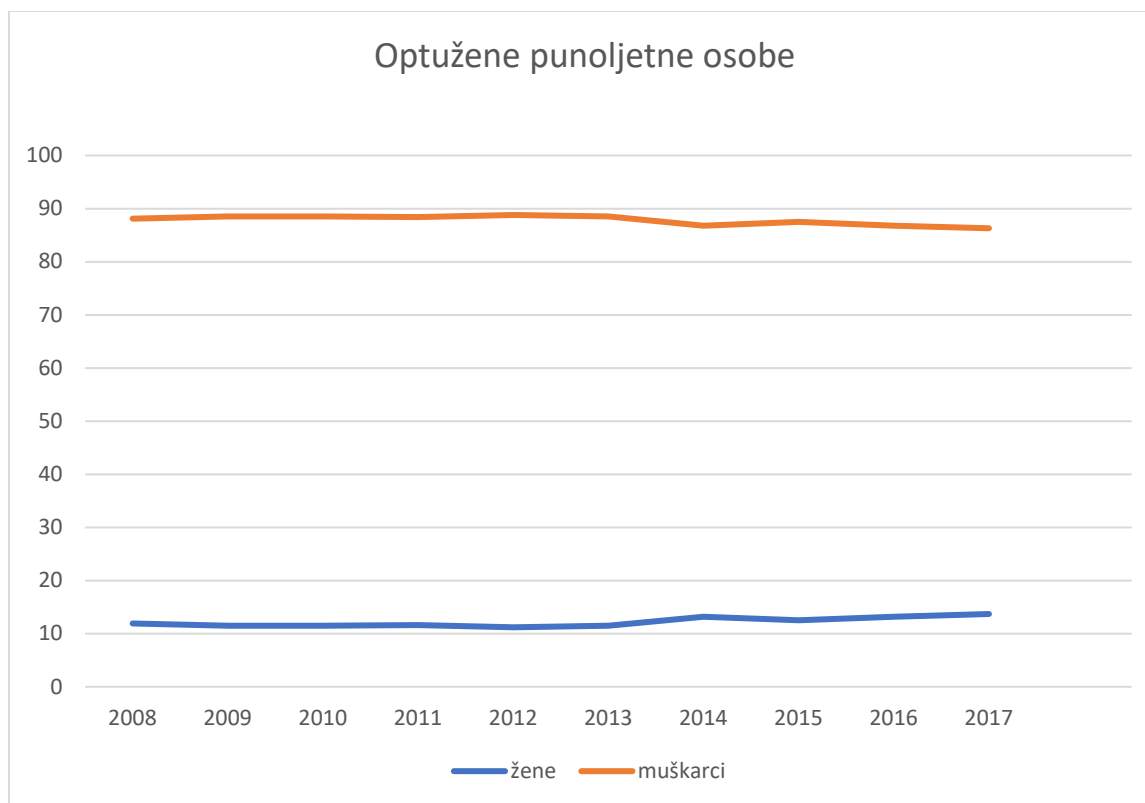
Kako bi se odgovorilo na prvo istraživačko pitanje analizirat će se podaci Državnog zavoda za statistiku. Državni zavod za statistiku svake godine objavljuje dvije publikacije u odnosu na kriminalitet: prijave, optužbe i osude za punoljetne i maloljetne počinitelje kaznenih djela. U odnosu na trend prijava, optužbi i osuda analizirat će se podaci za razdoblje od 2008. do 2017. godine koji su prikazani u sljedećim grafovima.

Graf 1. Prijavljeni muški i ženski počinitelji kaznenih djela

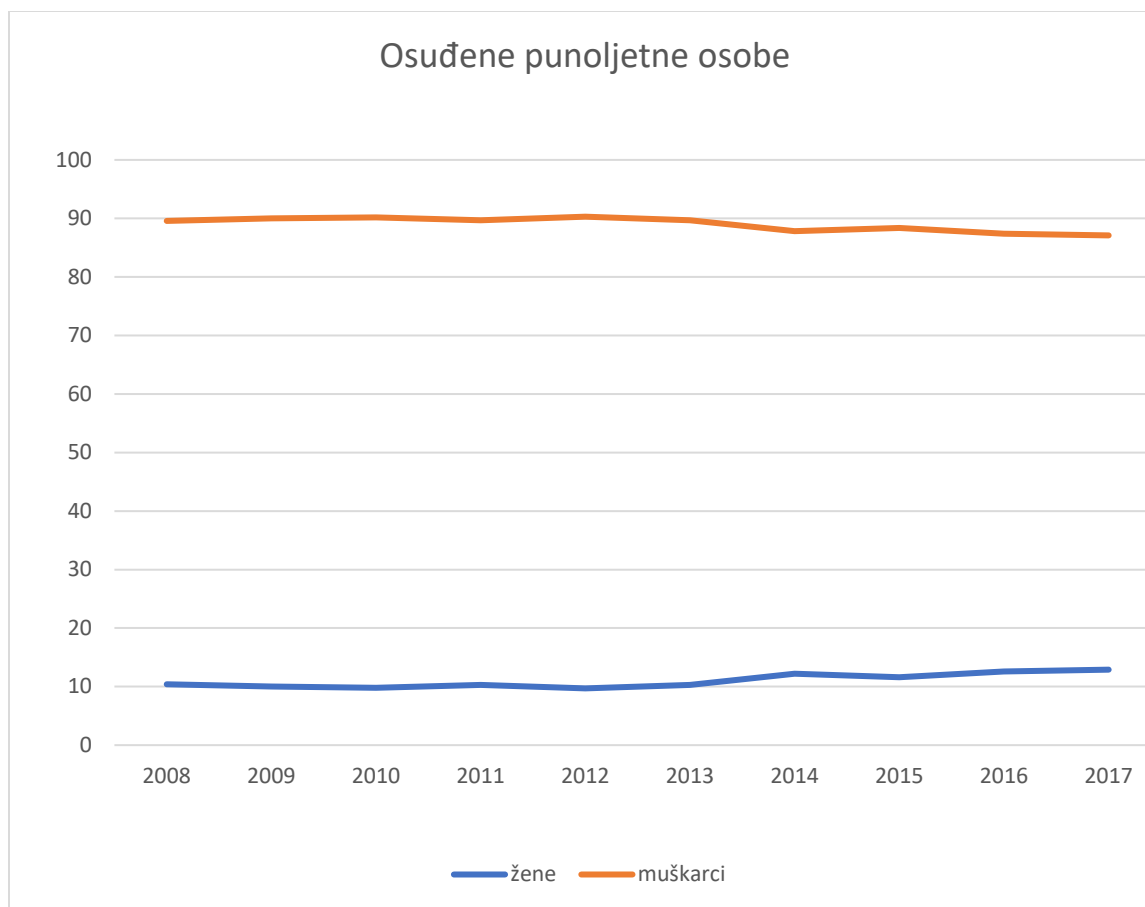
U grafu 1. prikazani su podaci o ukupnom broju prijavljenih punoljetnih muških i ženskih počinitelja kaznenih djela. Kod muških počinitelja bilježi se stabilna krivulja do 2011. godine nakon toga blagi porast, te malo oštiri pad od 2014. do 2017. godine. Kod žena počiniteljica također je vidljiva ravna krivulja do 2011. godine, međutim vidljiv je nagli porast prijave od 2014. do 2017. godine.

U grafu 2. trend optužbi kod prijavljenih žena relativno je stabilan do 2013. godine. Nakon tog perioda je vidljiv oštiri porast do 2014. godine, nakon toga blaži pad optužbi te u od 2015. do 2017. opet je vidljiv porast optužbi. Kod muških počinitelja trend optužbi također je stabilan do 2013. godine, bilježi se pad optužbi od 2013. do 2014. godine, te u razdoblju od 2015. do 2017. godine.

Graf 2. Optuženi muški i ženski počinitelji kaznenih djela

Slični trendovi su vidljivi i grafu 3. Kod muških počinitelja vidljiv je pad osudi od 2012. godine, nakon relativne stabilnosti u prvom promatranom razdoblju, dok se kod žena bilježi porast osudi u posljednjem razdoblju od 2012. godine do 2017. godine.

Graf 3. Osuđeni muški i ženski počinitelji kaznenih djela

Slijedi prikaz strukture kriminaliteta žena u razdoblju od 2013. do 2017. godine te analiza promjena u navedenom razdoblju. Podaci su prikazani u tablici 1.

Iz tablice je vidljivo kako se postotak osuđenih žena kreće od 10,3% u 2013. godini do 12,9% u 2017. godini.

Najveći broj žena osuđene su zbog kaznenih djela protiv imovine (3093), nakon čega slijede kaznena djela protiv sigurnosti prometa (855), protiv braka obitelji i djece (791), protiv gospodarstva (545), te kaznena djela protiv krivotvorenja (489). Najrjeđe zastupljena kaznena djela za koja su osuđene žene u ovom razdoblju su kaznena djela protiv RH (1), spolnog zlostavljanja iskorištavanja djeteta (10) te kaznena djela protiv intelektualnog vlasništva (21).

Najzastupljenija kaznena djela za koja su osuđene sve punoljetne osobe u promatranom razdoblju su nešto različita od najzastupljenijih kaznenih djela za koja su osuđene žene. Najveći broj punoljetnih osoba osuđeno je zbog kaznenih djela protiv imovine (25360), nakon čega slijede kaznena djela protiv osobne slobode (6540), kaznena djela protiv sigurnosti prometa (5230), protiv krivotvorenja (4559) te protiv braka obitelji i djece (4572). Najrjeđe zastupljena kaznena djela za koja su osuđene sve punoljetne osobe su kaznena djela protiv RH, protiv strane države ili međunarodne organizacije, protiv oružanih snaga RH i protiv biračkog prava.

Kod pojedinih vrsta kaznenih djela vidljiv je uzlazni trend, kod kaznenih djela protiv imovine, te kaznenih djela protiv zdravlja ljudi, dok se kod kaznenih djela protiv braka obitelji i mladeži bilježi porast osuđenih žena u posljednje dvije godine. Kod kaznenih djela protiv života i tijela postotak osuđenih žena je relativno stabilan u promatranom razdoblju.

Tablica 1. Struktura kriminaliteta žena u razdoblju od 2013. do 2017. godine

		2013	2014	2015	2016	2017	2013-17
UKUPNO	ukupno	16617	14888	12552	13412	12091	69560
	ž	1713	1817	1451	1688	1565	8234
	%	10,3	12,2	11,6	12,6	12,9	11,8
ČOVJEČNOST I LJUDSKO DOSTOJANSTVO	ukupno	22	17	9	17	17	82
	ž	0	1	0	0	0	1
	%	0	5,9	0	0	0	1,2
ŽIVOT I TIJELO	ukupno	979	925	765	820	698	4187
	ž	56	66	56	56	49	283
	%	5,7	7,1	7,3	6,8	7,0	6,8

LJUDSKA PRAVA I TEMELJNE SLOBODE	ukupno	0	0	0	0	0	0
	ž						
	%						
RADNI ODNOSI I SOCIJALNO OSIGURANJE	ukupno	21	19	29	43	39	151
	ž	5	5	7	12	8	37
	%	23,8	26,3	24,1	27,9	20,5	24,5
OSOBNA SLOBODA	ukupno	1168	1345	1222	1386	1419	6540
	ž	70	102	84	96	104	456
	%	5,99	7,6	6,9	6,9	7,3	6,98
PRIVATNOST	ukupno	48	38	39	38	44	207
	ž	11	4	11	7	9	42
	%	22,9	10,5	28,2	18,4	20,4	20,3
ČAST I UGLED	ukupno	131	109	83	95	84	502
	ž	43	35	28	30	27	163
	%	32,8	32,1	33,7	31,6	32,1	32,5
SPOLNA SLOBODA	ukupno	169	153	125	141	92	680
	ž	8	16	9	4	4	41
	%	4,7	10,5	7,2	2,8	4,3	6,03
SPOLNO ZLOSTAVLJANJE I ISKORIŠTAVANJE DJETETA	ukupno	73	97	99	94	104	467
	ž	2	3	3	0	2	10
	%	2,7	3,1	3,0	0	1,9	2,1
BRAK, OBITELJ I DJECA	ukupno	995	786	801	1003	987	4572
	ž	160	120	127	195	189	791

	%	16,1	15,3	15,8	19,4	19,1	17,3
ZDRAVLJE LJUDI	ukupno	823	885	656	720	670	3754
	ž	45	62	37	58	44	246
	%	5,5	7,0	5,6	8,0	6,6	6,5
OKOLIŠ	ukupno	174	143	106	91	102	616
	ž	9	9	7	3	7	35
	%	5,2	6,3	6,6	3,3	6,9	5,7
OPĆA SIGURNOST	ukupno	232	188	136	149	128	833
	ž	12	9	7	11	13	52
	%	5,2	4,8	5,1	7,4	10,2	6,2
SIGURNOST PROMETA	ukupno	1291	1059	935	1021	924	5230
	ž	208	166	162	175	144	855
	%	16,1	15,7	17,3	17,1	15,6	16,3
IMOVINA	ukupno	6030	5306	4537	5046	4441	25360
	ž	620	610	513	690	660	3093
	%	10,3	12,6	11,3	13,7	14,9	12,2
GOSPODARSTVO	ukupno	776	817	747	746	609	3695
	ž	95	116	130	120	84	545
	%	12,2	14,2	17,4	16,1	13,8	14,7
RAČUNALNI SUSTAVI, PROGRAMI I PODACI	ukupno	97	83	68	99	78	425
	ž	25	25	14	30	25	119
	%	25,8	30,1	20,6	30,3	32,0	28
	ukupno	1159	1021	870	824	685	4559

KD KRIVOTVORENJA	ž	117	125	83	76	88	489
	%	10,1	12,2	9,5	9,2	12,8	18,4
INTELEKTUALNO VLASNIŠTVO	ukupno	64	12	16	13	9	114
	ž	9	2	6	2	2	21
	%	14,1	16,7	37,5	15,4	22,2	18,4
SLUŽBENA DUŽNOST	ukupno	246	506	214	143	97	1206
	ž	57	234	61	36	26	414
	%	23,2	46,2	28,5	25,2	26,8	34,3
PRAVOSUĐE	ukupno	720	184	135	161	153	1353
	ž	59	38	36	38	41	212
	%	8,2	20,6	26,7	23,6	26,8	15,7
JAVNI RED	ukupno	982	1093	862	709	689	4335
	ž	55	59	53	41	31	239
	%	5,6	5,4	6,1	5,8	4,5	5,5
BIRAČKO PRAVO	ukupno	3	2	1	1	0	7
	ž	0	0	0	0		0
	%		0	0	0		0
RH	ukupno	9	0	2	3	2	16
	ž	1		0	0	0	1
	%	11,1		0	0	0	6,2
STRANA DRŽAVA ILI MEĐUNARODNA ORGANIZACIJA	ukupno	0	0	0	0	1	1
	ž					0	
	%					0	

ORUŽANE SNAGE RH	ukupno	0	0	1	0	0	1
	ž			0			
	%			0			

4.2 Opseg i struktura kriminaliteta žena kojima je izrečena kazna zatvora u razdoblju od 2013. do 2017. godine

Kako bi se odgovorilo na drugo istraživačko pitanje analizirat će se godišnja izvješća Uprave za zatvorski sustav u razdoblju od 2013. godine do 2017. godine. Podaci će biti prikazani u tablici 2.

Iz tablice je vidljivo kako se udio žena koje izdržavaju kaznu zatvora kreće od 3,9% u 2013. godini do 5,1 % u 2017. godini. Žene najčešće izdržavaju kaznu zbog kaznenih djela protiv imovine (123), nakon čega slijede kaznena djela protiv života i tijela (72), na trećem mjestu su kaznena djela protiv službene dužnosti (45), nakon čega slijede kaznena djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom (35). Žene najrjeđe izdržavaju zatvorsku kaznu zbog kaznenih djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa (5) i kaznenih djela protiv javnog reda (6). Podaci se djelomično slažu sa već navedenim podacima osuđenih žena prema izvješćima Državnog zavoda za statistiku u promatranom razdoblju. Žene su najčešće osuđene i najčešće izdržavaju kaznu zbog kaznenih djela protiv imovine. Međutim, u tablici koja slijedi vidljivo je da pada broj žena koje izdržavaju kaznu zbog kaznenih djela protiv imovine i protiv braka obitelji i djece, što je suprotno od podataka koji su navedeni u prethodnom poglavlju.

Tablica 2. Zatvorenici s obzirom na vrstu kaznenog djela

		2013	2014	2015	2016	2017	2013-17

UKUPNO	ukupno	2949	2033	1374	927	730	8013
	ž	116	94	66	38	37	351
	%	3,9	4,6	4,8	4,1	5,1	4,38
ŽIVOT I TIJELO	ukupno	466	407	336	280	254	1743
	ž	19	15	13	12	13	72
	%	4,1	3,6	3,9	4,3	5,1	4,1
SLOBODA I PRAVA ČOVJEKA I GRAĐANINA	ukupno	31	18	14	5	3	71
	ž	0	0	0	0	0	0
	%						0
PROTIV RH	ukupno	1	1	1	0	3	6
	ž	0	0	0	0	0	0
	%						0
VRIJEDNOSTI ZAŠTIĆENE MEĐUNARODNIM PRAVOM	ukupno	619	299	125	87	70	1200
	ž	19	9	4	3	0	35
	%	3,1	3,0	3,2	8,4		2,9
SPOLNA SLOBODA I SPOLNO ĆUDOREĐE	ukupno	192	134	113	64	47	550
	ž	1	1	1	1	1	5
	%	0,5	0,7	0,9	1,6	2,1	0,9
ČAST I UGLED	ukupno	1	0	0	1	0	2
	ž	0			0		0
	%						0
BRAK OBITELJ I MLADEŽ	ukupno	107	67	35	16	11	236
	ž	5	9	6	2	0	22

	%	4,7	13,4	17,1	12,5		9,3
IMOVINA	ukupno	1061	813	567	362	255	3058
	ž	34	30	32	14	13	123
	%	3,2	3,7	5,6	3,9	5,1	4,0
ZDRAVLJE LJUDI	ukupno	13	0	0	0	0	13
	ž	0					0
	%						0
OKOLIŠ	ukupno	2	0	0	1	0	3
	ž	0			0		0
	%						0
OPĆA SIGURNOST LJUDI I IMOVINE I SIGURNOSTI PROMETA	ukupno	199	114	69	44	21	447
	ž	8	5	1	1	2	17
	%	4,0	4,4	1,4	2,3	9,5	3,8
SIGURNOST PLATNOG PROMETA I POSLOVANJA	ukupno	102	68	46	36	31	283
	ž	6	3	2	2	3	16
	%	5,9	4,4	4,3	5,5	9,7	5,6
PRAVOSUĐE	ukupno	17	9	3	3	10	42
	ž	0	0	0	0	0	0
	%	0	0	0	0	0	0
VJERODOSTOJNOST ISPRAVA	ukupno	37	30	21	9	10	107
	ž	5	3	2	1	1	12
	%	13,5	10	9,5	11,1	10	11,2
JAVNI RED	ukupno	23	21	14	4	9	71

	ž	2	2	1	0	1	6
	%	8,7	9,5	7,1	0	11,1	8,4
SLUŽBENA DUŽNOST	ukupno	67	48	26	13	9	163
	ž	17	17	4	2	5	45
	%	25,4	35,4	15,4	15,4	55,5	27,6
ORUŽANE SNAGE RH	ukupno	1	0	0	0	0	1
	ž	0					0
	%						

4.3 Opseg i struktura žena u hrvatskom probacijskom sustavu

U ovom dijelu rada analizirat će se izvješća probacijske službe koja svake godine objavljuje izvješća o radu. Zbog različitog izvještavanja i objavljivanja podataka vezanih uz spol bit će analizirani samo podaci koji su dostupni za svaku godinu, u razdoblju od 2013. do 2017. godine.

Tijekom 2013. godine probacijska služba zaprimila je 3304 nova predmeta, od kojih je završeno 3313 predmeta. Od ukupnog broja zaprimljenih predmeta 48,5 % se odnosi na uvjetni otpust, 33,6% na rad za opće dobro. Većina osoba uključenih u probaciju tijekom 2013. godine su muškarci (93,2%) od čega se na žene odnosi 6,8 %. Kaznena djela zbog kojih se najčešće izriču probacijske sankcije u ovoj godini su kaznena djela protiv imovine, zatim kaznena djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, na trećem mjestu su kaznena djela protiv života i tijela.

Tijekom 2014. godine bilježi se porast broja zaprimljenih predmeta u odnosu na prethodnu godinu, probacijska služba je te godine zaprimila 3618 novih predmeta od čega je završeno 3572 predmeta. Probacijski poslovi u 2014. godini u 41,8% slučajeva odnosili su se na rad za opće dobro, 30,1% na uvjetni otpust, 17,6% na izradu izvješća na zahtjev suca izvršenja. U rad za opće dobro bilo je

uključeno 86,5 % muškaraca i 13,5 % žena. Muškarcima je rad za opće dobro najčešće izrican zbog kaznenih djela protiv imovine, a ženama zbog kaznenih djela protiv službene dužnosti.

U 2015. godini ponovno se bilježi porast zaprimljenih predmeta, 3911 od čega je završeno 3756 predmeta. Od ukupnog broja zaprimljenih predmeta 39,5% se odnosi na rad za opće dobro, 22,8% na uvjetni otpust a 24% na izradu izvješća na zahtjev suca izvršenja. U rad za opće dobro bilo je uključeno 91% muškaraca i 9% žena. Muškarcima se rad za opće dobro najčešće izricao zbog kaznenih djela protiv imovine i kaznenih djela protiv zdravlja ljudi, a ženama također u najvećem broju zbog kaznenih djela protiv imovine, nakon čega slijede kaznena djela protiv službene dužnosti i kaznena djela protiv javnog reda.

U 2016. godini nastavlja se trend porasta broja zaprimljenih predmeta, zaprimljeno je 4147 predmeta od čega je završeno njih 3857. Rad za opće dobro ponovno je najčešće izricana sankcija u ovoj godini, a obuhvaćao je 91,4% muškaraca i 8,6% žena. I muškarcima i ženama u ovoj godini rad za opće dobro najčešće se izriče zbog kaznenih djela protiv imovine i zbog kaznenih djela protiv zdravlja ljudi.

U posljednjoj analiziranoj godini (2017) bilježi se 4122 zaprimljenih predmeta od čega se 33,2% odnosi na rad za opće dobro, 28,2% na izradu izvješća na zahtjev suca izvršenja, 16,1% na uvjetni otpust, 12% na uvjetnu osudu sa zaštitnim nadzorom i posebnom obvezom ili sigurnosnom mjerom. U rad za opće dobro bilo je uključeno 90,7% muškaraca i 9,3% žena, i muškarcima i ženama najčešće je izrican zbog kaznenih djela protiv imovine i kaznenih djela protiv zdravlja ljudi. Uvjetni otpust obuhvaćao je 94,9% muškaraca i 5,1% žena. Muškarcima je najčešće izrican zbog kaznenih djela protiv imovine i kaznenih djela protiv zdravlja ljudi, a ženama zbog kaznenih djela protiv imovine i kaznenih djela protiv gospodarstva.

5. RASPRAVA

Prema već navedenim podacima u analiziranom razdoblju od 2008. do 2017. godine vidljivo je povećanje udjela žena u ukupnom broju prijavljenih, optuženih i osuđenih punoljetnih osoba dok se kod muškaraca bilježi suprotno, odnosno blaži pad prijavi, optužbi i osudi u navedenom razdoblju. Ovi podaci se slažu s podacima koje u svojoj analizi navodi Kovčo Vukadin (2018) gdje se bilježi povećanje udjela žena u ukupnom broju prijavljenih osoba u razdoblju od 1992. do 2016. godine. Udio žena u ukupnom broju prijavljenih punoljetnih osoba u razdoblju od 1992. do 2016. godine kreće se od 7,5% do 18% (Kovčo Vukadin, 2018). U ovoj analizi promatrane su se prijavljene, optužene i osuđene punoljetne osobe u razdoblju od 2008. do 2017., prema podacima Državnog zavoda za statistiku. U navedenom razdoblju udio prijavljenih žena u ukupnom broju prijavljenih osoba kreće se od 13,8% u 2008. godini do 18,9% u 2017. godini. Podaci o strukturi kriminaliteta žena i dalje pokazuju da su žene u najvećem broju osuđene zbog kaznenih djela protiv imovine, nakon čega slijede kaznena djela protiv sigurnosti prometa, te kaznena djela protiv braka obitelji i djece. Podaci se djelomično slažu s analizom koju je napravila Kovčo Vukadin (2018) analizirajući promjene u opsegu i strukturi kriminaliteta žena u razdoblju od 1998. do 2012. godine. U navedenom razdoblju žene su u najvećem broju slučajeva osuđene zbog nekog imovinskog delikta (29,7%), nakon čega slijede kaznena djela protiv opće sigurnosti, protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, kaznena djela protiv braka, obitelji i mladeži, te kaznena djela protiv vjerodostojnosti isprava. Najrjeđe zastupljena djela su kaznena djela protiv RH, protiv oružanih snaga, i kaznena djela protiv zdravlja ljudi (Kovčo Vukadin, 2018). Najveći udio osuđenih žena u navedenom razdoblju imalo je završeno srednjoškolsko obrazovanje, a najzastupljenija dobna skupina osuđenih žena u istom razdoblju je skupina mlađe odrasle dobi (Kovčo Vukadin, 2018). Udio žena u ukupnom broju recidivista je nizak i ne prelazi 5,3%.

Udio žena u hrvatskom zatvorskom sustavu također je nizak i kreće se od 2% u 2010. godini do 5,3% u 2015. godini (Kovčo Vukadin, 2018). U ovom istraživanju već je navedeno da se udio žena koje izdržavaju kaznu zatvora kreće od 3,9% u 2013. godini do 5,1 % u 2017. godini. Žene najčešće izdržavaju kaznu zbog kaznenih djela protiv imovine (123), nakon čega slijede kaznena djela protiv života i tijela (72), na trećem mjestu su kaznena djela protiv službene dužnosti (45),

nakon čega slijede kaznena djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom (35). Žene najrjeđe izdržavaju zatvorsku kaznu zbog kaznenih djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa (5) i kaznenih djela protiv javnog reda (6). Ovi podaci koji su dobiveni analizom podataka Uprave za zatvorski sustav djelomično se slažu s podacima Državnog zavoda za statistiku. Žene su osuđene u najvećem broju zbog imovinskih delikata i izdržavaju kaznu u najvećem broju zbog imovinskih delikata, međutim prema podacima Uprave za zatvorski sustav žene u velikom broju izdržavaju kaznu zbog delikata protiv života i tijela koja su na drugom mjestu. Također je već navedena nepodudarnost podataka Državnog zavoda za statistiku i podataka Uprave za zatvorski sustav. Kod podataka DZSS bilježi se uzlazni trend kod kaznenih djela protiv imovine i kaznenih djela protiv braka, obitelji i djece, dok se kod podataka iz Uprave bilježi pad u već navedenim kaznenim djelima.

Prema izvješćima probacijske službe tijekom novijih godina bilježi se porast zaprimljenih predmeta, što ukazuje na porast primjene alternativnih sankcija koje doprinose humanizaciji kaznenopravnog sustava, smanjenju broja zatvorenika i učinkovitijem radu hrvatskog zatvorskog sustava.

6. ZAKLJUČAK

Cilj ovog rada bio je prikaz i analiza službenih podataka o opsegu i strukturi kriminaliteta punoljetnih žena i udjelu žena u hrvatskom zatvorskom i probacijskom sustavu. Postavljena su tri istraživačka pitanja, koja su se odnosila na analizu promjena u opsegu i strukturi kriminaliteta žena u razdoblju od 2013. do 2017. godine, što je bilo prvo istraživačko pitanje, drugo istraživačko pitanje odnosilo se na analizu opsega i strukture žena koje izdržavaju zatvorsku kaznu, treće pitanje se odnosilo na analizu opsega i strukture žena u hrvatskom probacijskom sustavu.

Prema podacima koji su prikazani i analizirani može se zaključiti kako raste broj prijavljenih, optuženih i osuđenih žena u Republici Hrvatskoj u promatranom razdoblju. Udio žena koje izdržavaju kaznu zatvora u Hrvatskoj je malen, ali se u promatranom razdoblju povećava. Također, kao što je već u prethodnom poglavlju navedeno, raste broj alternativnih sankcija što pridonosi humanizaciji cijelog sustava, a najčešće alternativne sankcije koje se izriču i muškarcima i ženama tijekom promatranih godina su rad za opće dobro i uvjetni otpust. Žene su u najvećem broju osuđene zbog imovinskih delikata i izdržavaju kaznu najčešće zbog imovinskih delikata, a u usporedbi s muškarcima čine znatno manji udio u ukupnom broju prijavljenih, optuženih i osuđenih osoba. Također žene u znatno manjem broju od muškaraca sudjeluju u izdržavanju zatvorske kazne.

Budući da se analiza trendova i strukture kriminaliteta temelji na izvorima podataka na temelju kojih se kriminalitet prati, a u ovom radu su korišteni službeni podaci Državnog zavoda za statistiku, Uprave za zatvorski sustav i izvješća probacijske službe, nužno je spomenuti ograničenja ovakve vrste istraživanja. Na službenu statistiku utječu promjene u kaznenom zakonodavstvu, promjene u definicijama kaznenih djela, voljnost žrtve da prijavi vlastitu viktimizaciju, tijek kaznenog postupka od prijave do pravomoćne odluke, prema čemu se smatra da su službene statistike više odraz djelovanja kontrolnih mehanizama u društvu nego stvarnog stanja, kretanja i strukture kriminaliteta. Također treba uzeti u obzir koliko su službene statistike indikator kriminalnih aktivnosti u određenoj zemlji, i koliki je broj kaznenih djela koja nisu otkrivena i uopće bilježena u službenoj statistici.

Budući da je broj znanstvenih radova koji se bave temom kriminaliteta žena u Hrvatskoj malen, ovom području bi se trebala posvetiti veća pažnja.

7. LITERATURA

1. Adler, F., Mueller, G.O.W., Laufer, W.S. (2007). *Criminology*. Boston: McGraw -Hill.
2. Agnew, R., Broidy, L. (1997). Gender and crime: a general strain theory perspective. *Journal of research in crime and delinquency*, 34(3), 275-306.
3. Belknap, J. (2007). *The invisible woman: Gender, crime and justice*. Belmont, CA: Thomson Wadsworth.
4. Belušić, I. (2003). Kriminalitet žena. *Kriminologija i socijalna integracija*, 11(2), 165-176.
5. Banarjee, S., Khatun, N., Islam, M. (2014). Theories of female criminality. A criminological analysis. *International Journal of Criminology and Sociological Theory*, 7(1), 1-8.
6. Cajner, I. (1993). Osobne i sociodemografske karakteristike počiniteljica čedomorstva. *Kriminologija i socijalna integracija*, 1(1), 75-86.
7. Caman, S., Howner, K., Kristiansson, M., Sturup, J. (2016). Differentiating Male and Female Intimate Partner Homicide Perpetrators. *International Journal of forensic mental health*, 15(1), 26-34.
8. Chesney-Lind, M. (1997). *The female offender: Girls, women and crime*. Thousand Oaks: Sage publications.
9. Chesney-Lind, M., Daly, K. (1988). Feminism and criminology. *Justice Quarterly*, 5(4), 497-537.
10. Državni zavod za statistiku (2014). Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2013. Statistička izvješća 1528, Zagreb
11. Državni zavod za statistiku (2015). Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2014. Statistička izvješća 1551, Zagreb
12. Državni zavod za statistiku (2016). Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2015. Statistička izvješća 1576, Zagreb
13. Državni zavod za statistiku (2017). Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2016. Statistička izvješća 1605, Zagreb

14. Državni zavod za statistiku (2018). Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2017. Statistička izvešća 1627, Zagreb
15. Giddens, A. (2007). Sociologija. Zagreb :Nakladi zavod globus.
16. Heidensohn, F. (2012). The future of feminist criminology. *Crime, Media and Culture*, 8(2), 123-134.
17. Kanduč, Z. Žene, zločini, zatvori: pregled nekih od središnjih kriminoloških problemskih cjelina. U: Grozdanić, V., Šelih, A. (2001). *Žene i kazna zatvora*. Rijeka: Pravni fakultet sveučilišta u Rijeci.
18. Klein, D. (1973). The etiology of female crime: a review of the literature. *Issues in criminology*, 8(2), 3-30.
19. Komazin, J., Trković, J., Vragolov, L. (2006). Čedomorstvo. *Kriminologija i socijalna integracija*, 14(1), 87-100.
20. Kondor-Langer, M. (2015). Neka obilježja ubojstva u obitelji u odnosu na spol počinitelja i srodstvo žrtve i počinitelja. U: Butorac, K. *Zbornik radova IV. Međunarodne znanstveno stručne konferencije, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske*
21. Konstantinović-Vilić, S. (1986). *Žene ubice*. Niš: Gradina.
22. Kovčo, I. (1996). Neke karakteristike ubojstva intimnih partnera u Hrvatskoj. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 3(1), 111-126.
23. Kovčo, I. (1997). Ubojstva u Hrvatskoj-razlike u pasivno socioekonomskom statusu počinitelja različitog spola. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 4(1), 225-241.
24. Kovčo Vukadin, I. (2018). Kriminalitet žena u Hrvatskoj: opseg, struktura i odgovor. U: Plesničar, M., Šelih, A. Filipčić, K. , Slovenska akademija znanosti in umetnosti i Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti u Ljubljani, Ljubljana.
25. Porter, T. i Gavin, H. (2010). Infanticide and neonaticide: A review of 40 years of research literature on incidence and causes. *Trauma, violence and abuse*, 11(3) 99-112. U: Mallicoat, S. L. (2011). *Women and crime: A text/reader*. Sage publications.
26. Peterson, E. (1999). Murder as self-help: women and intimate partner homicide. *Homicide studies*, 3(1), 30-46.
27. Pollock, J.M. (1999). *Criminal women*. Cincinnati, OH: Anderson Publishing Company.

28. Pollock-Byrne, J.M. (1990). *Women, prison and crime*. Belmont, California: Wadsworth Publishing Company.
29. Sektor za probaciju (2014). *Izvješće o radu probacijske službe za 2013 godinu*. Zagreb: Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske.
30. Sektor za probaciju (2015). *Izvješće o radu probacijske službe za 2014 godinu*. Zagreb: Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske.
31. Sektor za probaciju (2016). *Izvješće o radu probacijske službe za 2015 godinu*. Zagreb: Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske.
32. Sektor za probaciju (2017). *Izvješće o radu probacijske službe za 2016 godinu*. Zagreb: Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske.
33. Sektor za probaciju (2018). *Izvješće o radu probacijske službe za 2017 godinu*. Zagreb: Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske.
34. Smart, C. (1977). *Criminological theory: its ideology and implication concerning women*. *British Journal of Sociology*, 28(1), 89-100.
35. Smart, C. (1979). *The new female criminal: reality or myth*. *Brit.J.Criminol.*, 19(1), 50-59.
36. Singer, M., Kovčo-Vukadin, I., Čajner_Mraović, I. (2002). *Kriminologija*. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
37. Tragardh, K., Nilsson, T., Granath, S., Sturup, J. (2016). *A time trend study of swedish male and female homicide offenders from 1990 to 2010*. *International Journal of forensic mental health*, 15(2), 1-11.
38. Uprava za zatvorski sustav (2014). *Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora odgojnih zavoda za 2013. godinu*. Zagreb: Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske
39. Uprava za zatvorski sustav (2015). *Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora odgojnih zavoda za 2014. godinu*. Zagreb: Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske
40. Uprava za zatvorski sustav (2016). *Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora odgojnih zavoda za 2015. godinu*. Zagreb: Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske
41. Uprava za zatvorski sustav (2017). *Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora odgojnih zavoda za 2016. godinu*. Zagreb: Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske
42. Uprava za zatvorski sustav (2018). *Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora odgojnih zavoda za 2017. godinu*. Zagreb: Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske